

Queer literatura u narodnim knjižnicama

Džoić, Zrinka

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:273749>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti
Diplomski sveučilišni studij informacijskih znanosti – knjižničarstva
(jednopedmetni redovni)

Zrinka Džoić

Queer literatura u narodnim knjižnicama

Diplomski rad

Zadar, 2016.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Zrinka Džoić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Queer literatura u narodnim knjižnicama** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 23. ožujka 2016.

Sveučilište u Zadru
Odjel za informacijske znanosti
Diplomski sveučilišni studij informacijskih znanosti – knjižničarstva
(jednopedmetni redovni)

Queer literatura u narodnim knjižnicama

Diplomski rad

Studentica:

Zrinka Džoić

Mentorica:

doc.dr.sc. Nives Tomašević

Komentorica:

doc. dr.sc. Martina Dragija Ivanović

Zadar, 2016.

Sadržaj

1.	UVOD	2
2.	TEORIJSKO-KONCEPTUALNI OKVIR ISTRAŽIVANJA	4
2.1.	LGBT – objašnjenje termina.....	5
2.2.	Queer – objašnjenje termina	5
2.3.	Queer iz vizure Butler, Foucaulta i Burroughsa	6
2.4.	Presjek queer pokreta.....	8
2.5.	Queer kao dekonstrukcija roda	9
3.	JAČANJE TOLERNACIJE U DRUŠTVU KROZ PRIZMU IZGRADNJE ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA.....	11
4.	PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA IZ PODRUČJA RAZVOJA QUEER ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA.....	22
5.	ISTRAŽIVANJE ZASTUPLJENOSTI QUEER LITERATURE U NARODNIM KNJIŽNICAMA SPLITSKO-DALMATINSKE, ŠIBENSKO-KNINSKE I ZADARSKE ŽUPANIJE	28
5.1.	Cilj i svrha istraživanja	28
5.2.	Istraživačka pitanja	29
5.3.	Metodologija.....	29
5.4.	Rezultati	37
6.	ZAKLJUČAK	49
7.	LITERATURA.....	52
8.	IZVORI.....	54
9.	PRILOZI	56

Sažetak

Ovaj diplomski rad bavi se zastupljenosti queer literature u knjižnicama te je cilj rada ispitati u kolikoj je mjeri queer literatura zastupljena u zbirkama Gradske knjižnice u Zadru,

Gradske knjižnice Marka Marulića u Splitu te Gradske knjižnice Jurja Šižgorića u Šibeniku. Rad postavlja teorijsko konceptualni okvir u kojem definira osnovne pojmove te objašnjava teoriju i praksu queera. Nadalje, donosi pregled literature o dosadašnjim istraživanjima iz ovog područja te podastire zakonske i stručne okvire putem kojih se jača tolerancija u društvu kroz prizmu izgradnje zbirke u narodnim knjižnicama. Korištene metode su metoda usporedbe (checklist method) na osnovi *core* literature sastavljene od strane eksperata iz ovog područja i intervju s voditeljicama Odjela za nabavu u knjižnici. Rezultati pokazuju da je zastupljenost nedostatna.

Ključne riječi: queer, izgradnja zbirke, vrednovanje zbirke, Gradska knjižnica u Zadru, Narodna knjižnica Marka Marulića u Splitu, Narodna knjižnica Jurja Šižgorića u Šibeniku, metoda usporedbe

1. UVOD

Prema navodu iz UNESCO-ova Manifesta za narodne knjižnice *stvaralačko sudjelovanje građana i razvitak demokracije ovise o zadovoljavajućem obrazovanju te slobodnom i neograničenom pristupu znanju, misli, kulturi i obavijestima*¹ iz čega proizlazi da knjižnice u svojim sredinama trebaju biti riznice znanja gdje će pojedinci oblikovati vlastita stajališta i mišljenja, koja će im u konačnici i oblikovati život. Društva u kojima vlada visok stupanj

¹Usp. UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice, URL:
http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (05-01-2016)

demokracije, odnosno društva u kojima se jača tolerancija na različitosti u bilo kojem smislu ujedno su i ona u kojima su knjižnice takoreći najnaprednije. Najnaprednijim knjižnicama mogli bi nazvati one koje osluškuju te se ponašaju prema potrebama svih svojih korisnika, od onih stalnih i prisutnih do onih potencijalnih. U knjižničarskoj teoriji upravo su i najzanimljiviji ti potencijalni i nevidljivi korisnici u smislu razvoja novih oblika usluga. Također, poslovanje narodne knjižnice zasniva se na jednakosti pristupa svima, bez obzira na dob, rasu, spol, vjeru, nacionalnost, jezik ili društveni položaj. Iako se u prethodno navedenoj rečenici ne spominje, smatra se da bi se u ovu definiciju bio potreban uključiti i segment roda zato što članovi LGBT zajednica nailaze na niz problema prilikom dolaska do informacija zbog njihove rodne (ne)opredijeljenosti.

Seksualni identitet proizlazi iz seksualnosti. Podrazumijeva vlastitu kreaciju, opisivanje ili prihvaćanje raznih identiteta koji su kao takvi važan segment cjelokupnog psihološkog i društvenog života čovjeka. Njihov je temelj seksualna orijentacija, odnosno seksualnost osobe. U kreiranju ili prihvaćanju seksualnih identiteta, osoba se poziva na pravo na samodefiniranje – pravo osobe da sama potvrdi svoj identitet (svoje identitete) i sebe kao osobu. Upravo zbog prethodno navedenog, narodne knjižnice mogu biti velika pomoć svojim korisnicima pri otkrivanju samoga sebe pružanjem kvalitetnih i provjerenih informacija.

Ovaj diplomski rad podijeljen je na četiri cjeline od kojih prva donosi teorijsko konceptualni okvir istraživanja. To poglavlje donosi razjašnjenje pojmova LGBT i queer, objašnjava njihove različitosti u tumačenju te razloge zašto će se koristiti pojam queer. Također donosi filozofsko tumačenje queera iz vizure J. Butler, M. Foucaulta i W. Burroughsa, presjek queer pokreta te tumačenje queera kao dekonstrukcije roda.

Sljedeće poglavlje donosi primjere iz stručne literature koji mogu poslužiti kao mehanizmi kojima bi se jačala tolerancija u društvu kroz prizmu izgradnje zbirke u narodnim knjižnicama. Od IFLA-inih smjernica za narodne knjižnice, Glasgowske deklaracije do Etičkog kodeksa Hrvatskog knjižničarskog društva itd. uočavamo zakonitosti i smjernice pri stvaranju strategije za izgradnju zbirke. Tim poglavljem želi se ukazati na prethodno donesene zakonske i stručne regulative unutar struke koji su u svim svojim stavkama na strani queer korisnika.

Za detaljnije razumijevanje tematike ovog diplomskog rada potrebno je bilo dati pregled literature o dosadašnjim istraživanjima, odnosno rezultatima iz područja razvoja queer zbirke u narodnim knjižnicama na međunarodnoj i nacionalnoj razini. Zbog nedostatka domaćih istraživanja sva su predstavljena istraživanja međunarodna.

Posljednji je istraživački dio koji donosi istraživanje zastupljenosti queer literature u narodnim knjižnicama Splitsko dalmatinske, Šibensko-kninske i Zadarske županije. Navedeni su cilj i svrha istraživanja, istraživačka pitanja, metodologija te naposljetku rezultati i zaključka istraživanja.

2. TEORIJSKO-KONCEPTUALNI OKVIR ISTRAŽIVANJA

Prilikom oblikovanja teme ovog diplomskog rada, kao i samog naslova, naišlo se na početnu nedoumicu koristiti li pojam LGBT ili queer. U daljnjem tekstu razjasnit će se značenja oba pojma te će se objasniti zašto je autorica rada odlučila koristiti termin queer.

Prema Oxford Dictionaries, akronim LGBT objedinjuje osobe različite rodno-spolne orijentacije: lezbijke, gejeve, biseksulane, transrodne, interseksualne i queer osobe.² Interseksualne osobe one su koje su međuspolne / dvospolne/ hermafroditi te kod kojih ne postoji biološka definiranost spola kao isključivo muškog ili ženskog i to u području seksualnih organa te izvan njih. Interseksualna osoba s ambivalentnim spolnim karakteristikama (počevši od nivoa hormona) starim je nazivom poznata u medicini kao „hermafrodit“. Međutim, naziv je neprikladan jer bi se njime označila dvospolnost s mogućnošću samooplodnje, koja nije prisutna kod kralježnjaka.³ Primjer ukazuje na učestalu nerazjašnjenost pojmova u području.

² Usp. Oxford Dictionaries. LGBT, URL: http://www.oxforddictionaries.com/definition/american_english/lgbtq (25-01-2016)

³ Usp. Žegura, I. Drugačiji oblici partnerskih zajednica – psihološki aspekti LGBT partnerstva i roditeljstva. Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva . Zagreb: Hrvatsko psihološko društvo; Jastrebarsko : Naklada Slap, 2014 str. 297

U nekim jezicima postoji tendencija da se termini transrodnost (*transgender*) i transeksualnost, ili transpolnost (*transexuality*) izjednače ili dovedu u direktnu vezu. Pritom se termin transrodnost obuhvaća termin transeksualnost.⁴ Trans-pokret protivi se tom izjednačavanju tvrdeći postojanje bazičnih razlika između tih pojava.

2.1. LGBT – objašnjenje termina

LGBT (ili GLBT) akronim je koji se odnosi na kolektivnost lezbijki, gay, biseksualnih, transrodnih i transseksualnih osoba. U upotrebi od 1990-ih termin LGBT adaptacija je prvobitnog akronima LGB koji je započeo zamjenjivati frazu gej zajednica, za koji su mnogi unutar LGBT zajednice mislili da ne odgovara točno za sve one na koje se odnosi.⁵ U modernoj upotrebi termin LGBT odnosi se na različitost seksualnosti i kulture na osnovi rodnog identiteta te se ponekad koristi kako bi opisao onoga tko je ne-homoseksualan umjesto da bi opisao samo lezbijke, gay muškarce, biseksualne te transrodne i transseksualne osobe.⁶ Taj termin usvojila je većina LGBT-inih društvenih centara i LGBT-inih medija u većini zemalja engleskog govornog područja.

2.2. Queer – objašnjenje termina

Izraz queer (eng. ekscentričan, nekonvencionalan, blago poremećen, sumnjiv, mekušac, slab, nepriseban, čudan, nastran) možemo objasniti kao imenicu, kao pridjev i kao glagol. U svim svojim značenjima queer stoji nasuprot (hetero)normi i dominantnoj društvenoj kulturi, te hetero patrijarhatu. Do 1980-ih to je bio pogrdan naziv za muške homoseksualne osobe, no danas dobiva drugo značenje. Unatrag desetak godina gej muškarci i lezbijke prihvatili su termin kao pozitivno samoodređenje, dijelom i kao način aktivnog suprotstavljanja homofobičnoj okolini.⁷ Kao imenica queer je alternativni ili dodatni identitet, a kao pridjev veže se uz queer kulturu. Dodaje se ispred imenica gej i lezbijska „queer kultura“ i tako opisuje široki spektar interesa queer osoba: čitanje književnosti o istospolnoj ljubavi, gledanje filmova s gej i

⁴ "queer". Oxford English Dictionary. Oxford University Press. 2014.

⁵ 2008 Community Center Survey Report Assessing the Capacity and Programs of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Community Centers, URL: <https://www.lgbtmap.org/file/2008-lgbt-community-center-survey-report.pdf> (10-01-2016)

⁶ Hankle, Michael D. The Handbook of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Public Health: A Practitioner's Guide To Service. Haworth Press, 2006.

⁷ Spargo, T. Foucault i queer teorija. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2001. str. 7

lezbijskom tematikom, nalazi se u glazbi, slikarstvu, svugdje gdje se može kritizirati binarni sustav spola i roda, odnosno gdje se može izazivati dominantna društvena kultura.⁸ Queer kao glagol veže se uz queer teoriju. Općenito, izraz se koristi kao naziv za cjelokupnu homoseksualnu, biseksualnu, transrodnu i interseksualnu zajednicu kao i heteroseksualne osobe koje sebe vide ili žive svoj život van hetero-patrijarhalnih normi.⁹

Queer, kao oblik socijalnog fenomena, odnosi se također na aktivizam, pokret, teorijski pravac kao i na samu osobu i njezine identitete te na taj način podrazumijeva nepristajanje na „samorazumljivo“ slijeđenje društvenih pravila. Osim homoseksualne, biseksualne, transrodne, transeksualne i interseksualne zajednice, u queer ulaze i heteroseksualne osobe koje sebe vide ili žive izvan heteroseksualnih normi tradicionalističkih patrijarhalnih sredina.¹⁰ Queer se odnosi na propitivanje i/ili odbijanje nametnutih normi patrijarhalne tradicije; kreiranje prostora, kulture i izražaja koji nadilaze „zatvorene kutije“ LGB ili heteroseksualne seksualnosti, i/ili „ženskih“ i „muških“ spolova – rodova; omogućavanje samodefiniranja; predstavljanje radikalne politike koja uviđa povezanost svih vidova opresije.¹¹ Zbog toga je uzet pojam „queer“ koji će objediniti i predstavljati značenja unutar tih sinonima i akronima.

2.3. Queer iz vizure Butler, Foucaulta i Burroughsa

Napisan još 1952. godine, ali prvi puta objavljen tek 1985. „Queer“ Williama Burroughsa i dandanas u američkoj književnosti slovi kao intrigantna romaneskna enigma. Na jednoj razini „Queer“ je istovremeno i razorni autobiografski portret i blistav politički roman, no taj roman isto se tako može čitati i kao jedini autorov realistički ljubavni roman premrežen prepoznatljivom Burroughsovom montažom komično grotesknih fantazija.¹² Radnja romana smještena je u Mexico City u rane pedesete gdje čitatelj prati beznadno lutanje glavnog junaka Williama Leeja od bara do bara na američkoj supkulturnoj sceni. Kako Lee propada, tako se sve više pojavljuje prepoznatljivi Burroughsov glas, manijakalan u razornom humorističkom opisu američkih užasa.¹³

Kako u opusu Williama Burroughsa nema „normalnih“ knjiga – bilo koja od njih mogla se zvati „Queer“ – njegov drugi roman na perverznan način ispunjava značenje naslova kao imenice

⁸ Usp. Isto. str. 13

⁹Usp. Jagose, Annamarie Queer theory an introduction. New York: New York University Press, 1996.

¹⁰Usp. Žegura, Ivan. Nav.dj. str. 297.

¹¹Usp. SEE Q mreža. URL: <http://www.lori.hr/aktivizam/seeq-mreza> (08-01-2016)

¹² Moderna vremena. URL: <http://www.mvinfo.hr/knjiga/7826/queer> (06-01-2016)

¹³ Burroughs, S. W. Queer. Naknada Ljevak: Zagreb, 2011.

(upotrijebljene s porugom ili s ponosom), pridjeva (čudan, lažan, sumnjiv) i glagola (smetati, nervirati, uznemiravati). Od 1952., kada je napisan, pa do konačnog objavljivanja 1985. godine, sve u vezi s „Queerom“ zbunjuje, kao i njegova reputacija daljnjih dvadeset pet godina. Neizbježno je osoban, ali i virtuožno političan, naizgled realističan u pripovijedanju koje se pretvara u najdivljiju maštu, a u sebi sadrži materijal tako neodređena tona da je teško reći je li u pitanju vrisak sa smijehom ili užas. Knjiga istodobno biva i knjiga otkrivenja i otajstven tekst, to je rana autobiografska zbunjenost kojoj je Burroughs pustio da ostane nedovršena, a tajnu je ostavio zakopan u tri desetljeća.¹⁴

„Queer“ je očiti autobiografski rukopis, u originalnoj verziji Burroughs ga je pisao u prvom licu. Burroughs je izjavljivaio kako „nikad neće zaboraviti neopisivi strah od kojeg mu se smrznula limfa u žlijezdama, naravno – kada mu je ta pogubna riječ spržila uzburkan mozak: homoseksualac. Ja sam homoseksualac.“¹⁵

Tekst danas ponajviše određuju predgovor i pogovor. Gimnazijskom rukopisu mnogo je toga išlo na ruku, mnogo se toga „poklopilo“ oko romana. No bilo kako bilo, „Queer“ je roman pisan u samom srcu požude i krivnje, to se sasvim jasno osjeti, i s razlogom danas u rubrici literarne crne kronike vjerojatno i ne postoji poznatiji slučaj.¹⁶

Suvremena problematika rodne povijesti, ženske povijesti i rodne teorije usko je povezana s Foucaultovom teorijom moći što je osobito vidljivo u radovima Joan Wallach Scott i Judith Butler, koje su problematiku spolnih, odnosno rodni identiteta istraživale i na osnovu Foucaultove poststrukturalističke teorije moći.¹⁷ Spolno/rodni identiteti, ženskost i muškost diskurzivno su konstruirane kategorije koje svoj učinak materijalnosti dobivaju iz performativnosti. Butler predstavlja rod kao performativni učinak koji pojedinac doživljava kao prirodan identitet. Ona pritom pobija pretpostavku da rodni identitet kategorije žena može biti baza feminističke politike, jer drži da pokušaji uzimanja bilo kojeg identiteta kao temelja neminovno održavaju normativne binarne strukture dominantnih spolnih, rodni i libidoznih odnosa. Rod, prema Judith Butler, nije konceptualni ili kulturni nastavak kromosomskog, odnosno biološkog spola, već diskurzivna praksa strukturirana oko koncepta heteroseksualnosti kao norme ljudskih odnosa.¹⁸ Iz njezine teorije performativnosti proizlazi da naše ponašanje nije posljedica našega spolnog identiteta, već je naš spolni identitet posljedica normiranih

¹⁴Usp. Burroughs, S. W. Nav.dj.

¹⁵Usp. Isto., str. 28

¹⁶ Isto.

¹⁷Peić- Čaldarević, D. Teorijski aspekti historije žena i ženskih studija // Radovi Zavod za hrvatsku povijest 29, (1996), str. 273.-287

¹⁸Spargo, T. Foucault i queer teorija. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2001. str. 51.-52.

obrazaca spolnog ponašanja. Ne ponašamo se kao muškarac i žena zbog toga što se rađamo kao muškarac i žena. Do ženskog i muškog identiteta dolazimo kroz norme koje nam nameće društvo. Naglasak je na ponašanju i normi, kao glavnim pojmovima disciplinskog društva.¹⁹

2.4. Presjek queer pokreta

*„Smatra se da smo dugo podnosili, i da još danas trpimo, viktorijanski poredak. Kraljica bogomoljka još i danas navodno stoji na grbu naše seksualnosti, čedna, nijema i licemjerna.“ (Michel Foucault: *The History of Sexuality*)*

„Sodomit je ponovno upao u grijeh, homoseksualac je postao vrstom.“ (Michel Foucault)

„...moć nije institucija i nije struktura, ona nije stanovita sposobnost kojom su neki obdareni; ona je naziv što se pridaje nekoj složenoj strategijskoj situaciji u danom društvu.“ (Michel Foucault)²⁰

Teorija queera polje je poststrukturalne kritičke teorije koja se po prvi puta kao termin koristila na raznim konferencijama održanima u SAD-u krajem osamdesetih godina dvadesetog stoljeća na temu gej i lezbijskih prava i izrasla je iz gej i lezbijskih studija, feminističkih studija; ujedno ih objedinjuje te kritizira društvo, no i samu gej i lezbijsku politiku te feminizam.²¹ Queer teorija danas je dio humanističkih znanosti, povijesti, kulturnih studija, književnosti, filozofije, prava, genetike i biologije.

Početak sedamdesetih grupacije autora donosili su dekonstrukcijske kritičke pristupe kako bi iznijeli probleme seksualnog identiteta, posebno na konstrukciji normativne „strejt“ ideologije. Queer teoretičari preispitali su vrijednost i dosljednost heteronormativnog diskursa, i fokusirali se na velik broj ne-heteronormativnih seksualnosti i seksualnih praksi.²² Termin queer predstavljen je svijetu 1990. od strane svojih temeljnih predlagača teorije i velikih pobornika djela Michela Foucaulta; Eve Kosofsky Sedgwick, Judith Butler, Adrienne Rich i Diane Fuss.²³ Termin je upotrebljavan dvojno; kao kulturno-seksualna identifikacija te kao model za puno tradicionalnije lezbijske i gej studije. Prema Jagose queer se fokusira na

¹⁹Župan, Dinko. Foucaultova teorija moći i kritika pojma rod // Časopis za suvremenu povijest 41, 1 (2009), str. 7.-24.

²⁰Queer teorija: otpor u jeziku, bitka u tijelu, URL: <http://www.zagreb-pride.net/web/images/stories/dokumenti/queer.pdf> (25-11-2015)

²¹Halberstam, J. An audio overview of queer theory in English and Turkish by Jack Halberstam, URL: <https://archive.org/details/HalberstamQueerTheory-AnkaraTurkey> (25-11-2015)

²²Šuvaković, Miško Izvođenje rodni identiteta // Tvrđa ½ (2006), str. 49–59

²³Usp. Spargo, T. Foucault i queer teorija. Zagreb:Naklada Jesenski i Turk, str. 47

neslaganje između seksa, spola i želje.²⁴ Za većinu, queer se uvijek jednostavno povezivao s onima koji su se identificirali kao lezbijke ili gej osobe. Nepoznato mnogima, queer je povezan s mnogo više od toga; rodnom dvosmislenosti, hermafroditizmom, estetskom i rekonstrukcijskom kirurgijom i modnim izričajem. U modelu Karla Ulricha homoseksualnost je intermedijalno stanje, treći spolni nagon koji kombinira psihološke aspekte oba: muškosti i ženstvenosti.²⁵

Rod kao društvena privremenost – kontroverzna teza koju uvodi Judith Butler, a queer osobe ga poneka doživljavaju doslovno. Kaže se da se rod može zapravo birati u skladu s dnevnim garderobom. Butlerova zaključuje da se ne ponašamo na određeni način zbog našeg rodnog identiteta, već do toga identiteta dolazimo kroz obrasce ponašanja koji odražavaju norme roda. Butler predstavlja rod kao performativni učinak koji pojedinac doživljava kao prirodan identitet. Ona pritom pobija pretpostavku da rodni identitet kategorije žena može biti baza feminističke politike jer drži da pokušaji uzimanja bilo kojeg identiteta kao temelja neminovno održavaju normativne binarne strukture dominantnih spolnih, rodnih i libidoznih odnosa. Rod, prema Judith Butler, nije konceptualni ili kulturni nastavak kromosomskog, odnosno biološkog spola, već diskurzivna praksa strukturirana oko koncepta heteroseksualnosti kao norme ljudskih odnosa.²⁶

Uz pojam genealogije koji Foucault preuzima od Nietzschea, drugi je ključni pojam njegove teorije arheologija znanja. Foucault od početka 70-tih godina razlučuje arheologiju znanja, rekonstrukciju slojeva pravila koji konstituiraju diskurse, od genealogije znanja koja istražuje uzroke pojavljivanja i djelovanje određenih diskursa.²⁷ Uz pomoć genealogije otkrivaju se kontingentni počeci diskursnih formacija, a analizom diskursa se razotkrivaju prividi određenih identiteta, „gdje ja izmišlja sebi identitet ili koherenciju, genealogija polazi u potragu za početkom“.²⁸

2.5. Queer kao dekonstrukcija roda

²⁴Usp. Jagose, Annamarie *Queer theory an introduction*. New York: New York University Press, 1996.

²⁵Ed, Michael Warner. *Fear of a queer planet queer politics and social theory* Minneapolis: Univ. of Minnesota Press, 1997

²⁶Usp. Spargo, Tasmin. Nav.dj. str. 51-52

²⁷Usp. Župan, Dinko. Nav.dj. str. 9

²⁸ Isto.

Foucaultova teorija moći svoju je primjenu pronašla i u teoriji identiteta američke teoretičarke Judith Butler, koja je dominirala teorijskom scenom u devedesetim godinama 20. stoljeća. Pitanja vezana uz problematiku identiteta postala su glavna teorijska pitanja devedesetih godina, a promišljanje i kritike o toj teoriji danas su najrecentnije teme socioloških, filozofskih i književnoteorijskih rasprava.²⁹ Ono što Butler razvija u svojoj teoriji može se odrediti kao dekonstrukcija ontologije spolnosti, pri čemu njezini dekonstrukcijski zahvati podsjećaju na Heideggerovu destrukciju metafizike.³⁰ Destrukcija spola Judith Butler postupak je dekonstrukcijskog skidanja metafizičko-znanstvenih naslaga sa spolnih identiteta. Ali ne zbog pronalaženja neke skrivene esencije ili istine spola, već zbog raspršivanja svake iluzije o esencijalizmu i homogenosti spola. Njezina se metodologija temelji na nietzscheansko-foucaultovskoj genealogiji, koja naizgled čvrste kategorije razotkriva kao fikcije.³¹ Temeljna pitanja koja postavlja baziraju se oko onoga što se krije iza pojmova žena i muškarac i kako uopće nastaju ta dva spolna određenja te kako se povlače granice između ženskosti i muškosti i na koji način se ti spolni identiteti reproduciraju i prikazuju kao prirodni i vječni.³²

Najveća kritika queer teorije koja se upućuje gej i lezbijskoj zajednici društvena je integracija, kopiranje hetero-patrijahalnih normi (poput institucije braka odnosno kopiranje rodni uloga u istospolnoj zajednici, njezina institucionalizacija i rodni odnos moći). Dok su sedamdesetih godina XX. st. i gejevi i lezbijke zajedno sa transrodnim osobama i ostalima, svi bili u današnjem smislu queer, iskoračenjem (*coming outom*) i kopiranjem normi dominantne kulture, došlo je do svojevrsnog zahlađenja odnosa unutar LGBTIQ zajednice. Vladajuća spolna politika nas disciplinira tako što neprimjetno prihvaćamo poželjne spolne identitete, koje je ona konstruirala, stoga je Foucaultova koncepcija moći osobito korisna u analizi vladajućih, hegemonijskih diskursa s pomoću kojih se konstruiraju spolni identiteti i podupiru određeni spolni obrasci.³³

Transrodne osobe, koje su uostalom i pokrenule suvremeni LGBTIQ pokret, prve izašavši na ulice i sukobivši se s policijom 1969. godine na prvim Stonewall prosvjedima, nisu bile „društveno prolazne“ i teže bi se uklopile u dominantnu kulturu poput gejeva i lezbijki. Socijalna integracija koju su prihvatili neki gejevi i lezbijke, poziva na društveni ugled – te su osobe željele postati dio „prolaznog svijeta“ te mu se žele prilagoditi i postati slični njemu,

²⁹Kašić, Biljana. Javni identiteti: nelagode oko konstitucije subjekta // Treća 1,1 (1998) str. 13.-18.

³⁰Habermas, J. Filozofski diskurs moderne, Zagreb: Globus, 1988. str. 241.

³¹Čale Feldman, L. Judith Butler – nevolje s izvedbom // Frakcija 13, 12 (1999), str. 156.

³²Usp. Župan, Dinko. Nav.dj- str. 10

³³Dean, C. The Productive Hypothesis: Foucault, Gender, and the History of Sexuality // History and Theory 33 (1994),str. 271.-296.

prodavši tako svoj uvjet za ravnopravnost. To „prodavanje uvjeta za ravnopravnost“ spočitava queer teorija smatrajući da je takvo formiranje lezbijskog i gej ideala izdvajanjem iz donedavno „devijantne“ skupine, ništa drugo nego priklanjanje bjelačkoj buržoaziji.³⁴

Queer je i dandanas vrlo kritičan prema socijalnoj integraciji gejeva i lezbijki. Danas queer teorija/pokret razvija se zasebno od gej/lezbijskog iako je nastala iz gej i lezbijskih studija, njihova fokusa na proširivanje važećih konstruiranih kategorija normalnog seksualnog ponašanja. Međutim, dok se gej i lezbijski studiji uglavnom bave pitanjima homoseksualnosti, queer teorija proširuje polje interesa, posebno se zanimajući za ono što se smatra seksualnim devijantnim ponašanjima, različitim seksualnim identitetima te političkom kritikom suvremenog društva u odnosu na seksualnost, što uključuje i kritiku gej i lezbijskih studija.

Kao što je navedeno na početku ovog poglavlja, za bolje razumijevanje ove tematike potrebno je bilo postaviti teorijsko filozofski okvir, razjasniti termine LGBT i queer te pojasniti zašto će se koristiti jedan odnosno drugi termin. Nakon objašnjenja termina LGBT i queer autorica rada odlučuje se za potonji. Iščitavanjem literature dolazi do zaključka da je termin queer širi i pogodniji za korištenje u ovom radu jer LGBT obuhvaća samo gej muškarce, lezbijke, biseksualne i transrodne osobe. U odnosu na LGBT, queer se odnosi na cjelokupnu homoseksualnu, biseksualnu, transrodnu i interseksualnu zajednicu kao i heteroseksualne osobe koje sebe vide ili žive svoj život van hetero-patrijarhalnih normi. Dakle, queer nije samo određenje, on predstavlja mogućnost svih nas da se ne stavljamo u određenu kutiju; odnosno, da se ne definiramo po određenim društvenim normama i pravilima. Queer zagovara nadilaženje zastarjelih pravila i zatvorenih kutija koje su podređene hetero-patrijarhalnom svijetu. U smislu prethodne rečenice, knjižnične zbirke i queer možemo dovesti u odnos. Knjižnične zbirke naposljetku postoje kako bi služile svojoj svrsi, trebale bi biti funkcionalne, aktivne i fluidne, trebaju odgovarati na potrebe svojih korisnika koliko god te potrebe ponekad bile drugačije i izvan dosadašnjih naviknutih normi. Specifične potrebe i zahtjevi odraz su heterogenosti društva te se u skladu s tim knjižnične zbirke moraju mijenjati i prilagođavati.

3. JAČANJE TOLERA-NCIJE U DRUŠTVU KROZ PRIZMU IZGRADNJE ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA

³⁴Spargo, T. Foucault i queer teorija. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2001.

Civilno se društvo u javnosti vrlo često ističe kao važna komponenta u funkcioniranju modernog demokratskog društva, a uključenost građana u relevantne društveno-političke procese u vidu tzv. građanskog aktivizma smatra se ključnim indikatorom vitalne demokracije. Civilno društvo, općenito govoreći, sfera je društvene interakcije između države, tržišta i obitelji u kojem građani imaju aktivnu ulogu i kojom oblikuju društvo. Upotreba toga pojma posljednjih se nekoliko desetljeća značajno proširila u društvenim znanostima, posebice u sociologiji i politologiji, dok sama ideja civilnog društva ima dugu tradiciju u zapadnoj političkoj misli te je proizvod specifičnog povijesnog razvoja i društveno-političkih prilika.³⁵

Seligman navodi da svojevrsni začetak ideje civilnog društva nalazimo već kod Aristotela koji govori o politike koinonia pod čime podrazumijeva javnu etičko-političku zajednicu slobodnih jednakih građana pod zakonski definiranim sustavom pravila. Aristotelova politike koinonia nije dopuštala razlikovanje između države i društva. Ta koinonia (hrv. društvo, zajednica) bila je jedna od mnogih zajednica, ali je ujedno predstavljala i sveobuhvatni društveni sustav. Ona je predstavljala jedinstveni kolektiv, ujedinjenu organizaciju sa skupom ciljeva koji proizlaze iz zajedničkog ethosa. Kasnije se razumijevanje odnosa države i društva te značenje civilnoga društva mijenjalo kroz povijest.³⁶

Civilno društvo i narodne knjižnice prirodni su partneri jer za cilj imaju stvoriti demokratsko društvo tj. pojedince koji aktivno sudjeluju, komentiraju i participiraju u svim sferama društvenog djelovanja. Kao riznice i posrednici između znanja i pojedinca, narodne knjižnice trebaju biti i referentne točke gdje se njihovi korisnici, odnosno građani mogu informirati o svojim zaduženjima i pravima kao građanina. Prema Havelu, civilno društvo znači ono društvo koje stvara okruženje za najbogatije moguće samostrukturiranje i sudjelovanje u javnom životu.³⁷ Treba imati na umu važnost društvenog kapitala koji je produkt civilnog društva te narodnih knjižnica kao informacijskih dnevnih boravaka u kojima se korisnici, ujedno i građani uključuju i potiču na sudjelovanje u životu vlastite zajednice. Zdravom društvu potreban je prirodan tok, odnosno slobodan i otvoren pristup informacijama te knjižnice u tom smislu trebaju biti mjesta za promišljanje i razmjenu širokog spektra ideja. Polazimo od ideje da je informacija bitna za sudjelovanje građana a informiranost potiče razvoj civilnog društva.

³⁵Usp. Seligman, A. B. *The Idea of Civil Society*. New Jersey: Princeton University Press: 1992 .Citirano prema: Magdić Blanka, *Civilni aktivizam studenata diplomskih studija društvenih fakulteta*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2015 (diplomski rad)

³⁶Usp. Seligman, A. B. Nav.dj.

³⁷Usp. Kranich, Nancy. *Libraries:The information Commons of Civil Society*. str. 1, URL: http://dlc.dlib.indiana.edu/dlc/bitstream/handle/10535/4085/adingman_Libraries,_Civil_Society_and_the_public_sphere.pdf?sequence=1 (22-02-2016)

Također, ako su ljudi informirani, veća je vjerojatnost da će sudjelovati u političkim raspravama braneći vlastite ideje i stavove. Najvažnije od svega je stvoriti ili prepoznati mjesto u kojem će građani moći slobodno govoriti, promatrati različite perspektive, dijeliti slične probleme i interese te ostvariti ono što je za njihovo i zajedničko pravo i dobro. Knjižnice su idealni temelji za stvaranje takvog prostora i cjelokupnog razvoja civilnog društva jer u svojim fondovima skupljaju niz kvalitetnih i provjerenih informacija. Kako bi u moru informacija pronašli one kvalitetne informacije građani moraju poznavati vještine za pretraživanje i pristup svim oblicima informacija, što mogu naučiti u knjižnici. U okviru širenja informacijske pismenosti knjižnice sve više organiziraju programe za svoje korisnike. Informacijski pismene osobe definiraju se kao one koje su naučile kako učiti jer znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako ih koristiti na svima razumljiv način. To su osobe pripremljene na učenje tijekom cijelog života je su sposobne pronaći potrebne informacije za donošenje bilo koje odluke.³⁸ Dijalog i razgovor unutar informiranih građana osigurava civilno društvo dok civilno društvo s druge strane stvara društveni kapital potreban za postizanje suvereniteta naroda. Kranich navodi da ako već živimo u društvu u kojem se servira veliki broj lažnih, neprovjerenih i nekvalitetnih informacija, knjižnice ne trebaju biti karike u lancu koje će pratiti taj isti trend nego one koje će na pravi način koristiti svoju moć i znanje te u prvi plan stavljati visoko kvalitetne informacije.³⁹ Pojedinaac koji je informiran, kojemu je pristup informacijama slobodan, bez bilo kojeg oblika cenzure je onaj koji aktivno sudjeluje u društvu, participira u svoju korist ali i budućih generacija.

Kelly u svome članku preispituje ulogu osnovnih zbirki u okviru cjelokupnog fonda u knjižnicama kao mjestima u kojima se potiče i razvija civilno društvo. Postavlja pitanje u kojoj mjeri knjižnice odgovaraju na potrebe svojih korisnika te koje su informacije prioritet i u kojem obliku? Autor također navodi da je uloga knjižnica kao onih koje nabavljaju i daju na korištenje materijalno skupocjenu literaturu znatno nestala, knjižnicama ostaje njihov kulturni značaj u smislu građanske i obrazovne uloge.⁴⁰ Želi se naglasiti da knjižnice same sa sebe trebaju maknuti paradigmu zatvorenih prostora, možda na neki drugi način organizirati kor svog fonda koji odražava potrebe zajednice te gradi društveno odgovorne građane.

³⁸Usp. American Library Association, URL: <http://www.ala.org/acrl/issues/infolit/intro> (22-02-2016)

³⁹Usp. Isto. str. 2-7

⁴⁰Usp. Kelly, Matthew. Assessing the relative value of domain knowledge for civil society libraries: the role of core collections. LIDA: Assessing libraries and library users and use, URL: <http://ozk.unizd.hr/proceedings/index.php/lida/article/view/127> (22-02-2016)

Narodna knjižnica u određenoj zajednici treba predstavljati središte u kojem se njezini članovi nesputano informiraju o stvarima koje karakteriziraju njihovu svakodnevicu; predstavlja posrednika koji korisnicima pruža izvore za vlastiti razvoj, kako osoban tako i onaj profesionalni. Prema IFLA-inu i UNESCO-ovu Manifestu za narodne knjižnice iz 1994. znanju *narodna knjižnica kao lokalni prilaz znanju osigurava osnovne uvjete za cjeloživotno učenje, neovisno odlučivanje i kulturni razvitak pojedinca i društvenih skupina*.⁴¹ Prema toj definiciji možemo iščitati važnost narodne knjižnice kao nositeljice promjena na području društvenog i osobnog razvoja te uvelike može imati pozitivan utjecaj na promjene u zajednici. Na tragu posljednje rečenice, narodna knjižnica povećava emancipiranost i osviještenost društva, odnosno stvara okruženje zdravog liberalnog društva. Upravo narodne knjižnice svojim poslanjem mogu biti uporište iz koje će queer zajednica aktualizirati svoja prava; gdje će se brisati negativni stereotipi te jačati tolerancija u društvu.

Osnovni su postulati knjižničarske zajednice slobodan protok informacija te da njihove usluge i zbirke ne smiju biti izložene nikakvim ideološkim, političkim ili vjerskim cenzurama. Također, njihove usluge i zbirke trebaju ocrtavati potrebe korisnika njihove zajednice gdje se dolazi do zaključka da je neophodnost queer zbirke u narodnim knjižnicama neupitna. Kroz takve zbirke svi zainteresirani članovi zajednice, bili oni queer ili ne, mogu se nesputano informirati o interesima i pravima.

Veliku ulogu prilikom omogućavanja slobodnog pristupa informacijama imaju njezini posrednici, tj. knjižničari. Narodne knjižnice u svom poslovanju vode se etičkim standardima poslovanja. Prema Bebek poslovna je etika *način koncipiranja, sklapanja, komuniciranja i izvođenja poslova u istodobnom skladu s duhovnim, sociološkim, biološkim i prirodnim zakonitostima čovjeka i okruženja ili, jednostavnije poslovnu etiku možemo objasniti kao prirodno vođenje poslova odnosno poslovanje u skladu s prirodom*⁴². Dakle, poslovna etika narodnih knjižnica treba biti u skladu s karakteristikama i posebnostima zajednice u kojoj djeluje te knjižnično osoblje ne smije dopustiti da njihovi osobni stavovi i mišljenja određuju kojim će se članovima zajednice pružiti usluga ili koja će se građa odabrati i ponuditi. Profesionalnost, nepristranost i ljubaznost prema svim članovima zajednice čini dobrog knjižničara, odnosno dobru knjižnicu.⁴³ Hrvatsko knjižničarsko društvo (HKD) propisuje

⁴¹ Usp. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice: drugo hrvatsko izdanje. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011., str. 15

⁴² Usp. Aleksić, Ana. Poslovna etika – element uspješnog poslovanja. // Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 5 (2007), str. 421, URL: <http://web.efzg.hr/dok/OIM/Poslovna%20etika.pdf> (15-02-2016)

⁴³ Usp. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice: drugo hrvatsko izdanje. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011., str. 82

temeljna pravila ponašanja za djelatnike u knjižničarskoj struci putem kojih štiti prava korisnika, ali i zaposlenika. Svrha Kodeksa upoznati je nove članove struke s pravilima profesionalnog ponašanja, podsjetiti iskusne knjižničare na njihovu profesionalnu odgovornost pred javnošću te potvrditi u javnosti povjerenje u struku. Navode osam općih načela koja osiguravaju profesionalnost u radu: jednak pristup informacijama za sve korisnike bez obzira na njihova osobna obilježja, posebne potrebe, spol, nacionalnu pripadnost, vjeru, političko opredjeljenje i društveni status; primjenu profesionalne prosudbe, bez utjecaja političkih, moralnih i vjerskih gledišta ili materijalnog interesa; suprotstavljanje i neprihvatanje bilo kojeg oblika cenzure; poštivanje prava na povjerljivost i anonimnost korisnika; stalno stručno usavršavanje i doživotno učenje; profesionalno uključivanje u nastavni, znanstveni i kulturni život svoje sredine; suradnju i kolegijalan odnos s pripadnicima svoje i srodnih struka te čuvanje ugleda, dostojanstva i integriteta struke.⁴⁴ U okviru teme ovog diplomskog rada, prva tri načela vrlo su bitna što nas vodi do zaključka da je queer zbirki mjesto u knjižnici bez obzira na stav i okruženje određene zajednice o pravima queer osoba.

Dok pišu o etičkim pitanjima, cenzuri i autocenzuri Evans i Saponaro upozoravaju na kompleksnost problema te navode da je to jedno od važnijih pitanja struke. Iako su etički kodeksi davno doneseni, deklaracije o pravima verificirane te postavljeni zakonski okviri knjižničari često zaborave na prethodno navedeno te se vode vlastitim stajalištima i svjetonazorima. Kako bi pokazali kompleksnost situacije, navode primjer (auto)cenzure kod queer građe. Kao primjer navode knjižničara koji radi u maloj narodnoj knjižnici. Prirodno, knjižničar treba posao kako bi pokrio troškove života. Mala skupina korisnika traži od knjižničara da nabavi određeni naslov, ali knjižničar isto tako zna da se većinski broj zajednice među kojima su neki utjecajni pojedinci neće složiti s tom odlukom te će nabava određenog naslova možda i rezultirati otkazom za knjižničara. Postavljaju se pitanja hoće li knjižničar kupovinom knjige dobiti otkaz?, ako ju ne kupi što će reći manjinskoj skupini?⁴⁵ Tim primjerom željeli su ukazati na kompleksnost problema te pozivaju na teorijska i praktična promišljanja i rješenja o ovoj temi. U knjižnicama nailazimo na niz različitih situacija pod različitim okolnostima prilikom kojeg se na svaki slučaj treba gledati individualno.

Količina, raznovrsnost i širina knjižničnih usluga ima utjecaj na izgradnju zbirki te su tri činjenice univerzalne: što je opseg usluga veći, odnosno raznovrsniji, veća je i razlika između

⁴⁴Usp. Etički kodeks Hrvatskog knjižničarskog društva, URL: http://www.hkdrustvo.hr/hr/eticki_kodeks/ (11-02-2016)

⁴⁵Usp. Evans, Edward G.; Saponaro, Margaret Zarnosky. *Developing library and information center collections: fifth edition*. Westport, Connecticut; London: Libraries Unlimited, 2005. str. 410-424

informativskih potreba pojedinaca. Knjižnične usluge i njezine zbirke podupiru jedna drugu te su u stalnoj korelaciji. Nadalje, što je razlika između informativskih potreba pojedinaca veća, veća je i potražnja za određenim izvorima. Naposljetku, autori navode činjenicu da knjižnica nikada neće biti u mogućnosti zadovoljiti apsolutno sve informativske potrebe pojedinaca ili društva, odnosno korisnika i zajednice.⁴⁶ Posljednja činjenica naime ne treba ostavljati knjižničarima prostor za opravdanje za zapostavljanje određenih skupina u svojoj zajednici nego se treba truditi da svim članovima pruži najkvalitetniju moguću uslugu.

Prema Evans i Saponaro pri izgradnji zbirke odgovorni trebaju biti vođeni filozofskim temeljima koje postavljaju. Prvi temelj govori da izgradnja zbirke treba prvenstveno biti usmjerena na identificirane potrebe, prije negoli na apstraktne standarde kvalitete gdje naglašavaju da i identificirana potreba može biti dugoročna potreba, a ne samo neposredna. Drugi stup govori da ako knjižnica želi biti efektivna, mora odgovarati na ukupne potrebe zajednice, a ne samo na potrebe trenutnih ili najaktivnijih korisnika. Nadalje, izbor informativskih formata treba biti što raznovrsniji te proces izgradnje uvijek treba okarakteriziran subjektivnošću i nepristranošću odgovornih pri čemu se misli na djelovanje u ime cjelokupne zajednice, a ne vlastitih interesa. Kako kvalitetno razvijati zbirku ne uči se u potpunosti kroz teoriju nego praksom; riskiranjem i učenjem iz grešaka osoba može postati kompetentna u procesu izgradnje zbirke.⁴⁷ Navodeći stupove kojima se knjižničari trebaju voditi Evans i Saponaro šire vidike struke gdje knjižnicama postavljaju izazov da odgovaraju na širok spektar potreba unutar zajednice, traže od knjižničara angažiranost, nepristranost, funkcionalnost i fluidnost. Današnja knjižnica kroz standardne, već pomalo zastarjele usluge koje pruža u digitalnom društvu ne može biti dostatna, treba biti aktivna sudionica u društvu pri čemu vlastito poslovanje i djelovanje prilagođava apetitima svoje zajednice uvijek imajući na umu dugoročnu dobrobit i napredak.

Međunarodna federacija knjižničarskih udruženja i institucija, pod akronimom IFLA, u okviru svojih djelatnosti sadrži i sekciju *LGBTQ Users Special Interest Group*. Misija te sekcije nesmetano je pružanje informacija svim korisnicima, odnosno osluškivanje informativskih potreba korisnika uključujući lezbijke, gejeve, biseksualne, transrodne i queer osobe. U opisu svoje misije sekcija naglašava kako se do nedavno u knjižničarskoj struci nije obraćala pozornost na ovu skupinu korisnika te je njihov cilj maknuti jaz u okviru stručne zajednice potičući rasprave o ovoj često nevidljivoj skupini korisnika. Djelovanje te sekcije omogućava

⁴⁶ Usp. Isto. str. 13

⁴⁷ Usp. Evans, Edward G., Saponaro, Margaret Zarnosky. Nav.dj., str. 15-16

uvid u problematiku, donosi stručne stavove oko problema, nositelj je promjena u smislu LGBTQ prava u okviru knjižnice te donosi pozitivne primjere iz prakse kako uspješno prikupiti građu potrebnu navedenoj zajednici korisnika. Sekcija navodi da queer zbirke trebaju sadržavati različitu literaturu, od akademskih tekstova, materijala značajnih za LGBTQ mladež i njihove obitelji do radova koji potiču na kritičko razmišljanje o pitanjima seksualnosti i rodnog identiteta. Također, potiču razvoj LGBTQ knjižničnih usluga te potiču dijalog između knjižničara i LGBTQ udruženja.⁴⁸

Prilikom stvaranja politike za upravljanje zbirka knjižnica osigurava dosljednost pri održavanju i razvijanju knjižničnih zbirki i pristupu građi. Takva politika mora imati uporište u međunarodno priznatim knjižničnim standardima koje odražavaju potrebe i interese zajednice te odražavaju raznolikost društva. Politika izgradnje zbirki počiva na univerzalnim, općenitim i specifičnim elementima. Osim *Deklaracije o ljudskim pravima, IFLA-inoj Izjavi o slobodnom pristupu informacijama, IFLA-inu i UNESCO-ovu Manifestu za narodne knjižnice* kao uporište može poslužiti i *Glasgowska deklaracija o knjižnicama, informacijskim službama i intelektualnoj slobodi*.⁴⁹ U Deklaracije, godine 2002. IFLA povodom svog 95. rođendana proglašava fundamentalno pravo svakog čovjeka na pristup informacijama i slobodu izražavanja bez ikakvih ograničenja. IFLA, uz podršku svojih članica iz cijelog svijeta, brani i promovira intelektualnu slobodu u skladu s UN-ovom Deklaracijom o ljudskim pravima. Intelektualna sloboda obuhvaća cjelokupno bogatstvo ljudskih saznanja, stavova, kreativnih mišljenja i intelektualnih aktivnosti.⁵⁰ Međunarodna zajednica naglašava da je posvećenost intelektualnoj slobodi osnovna odgovornost i obaveza knjižničara i informacijske struke širom svijeta. Takva odgovornost mora biti izražena u okviru etičkih kodeksa te treba biti dokazana u praksi. Deklaracija izjavljuje pet stavki:

1. Knjižnice i informacijske službe moraju omogućiti pristup informacijama, idejama i stvaralačkim djelima iskazanim u bilo kojoj formi bez obzira na granice. Takve službe pojedincima i grupama služe kao prolaz ka znanju, mišljenju i kulturi te nude podršku neophodnu za samostalno odlučivanje, kulturni razvoj, istraživanje i cjeloživotno učenje.

⁴⁸ Usp. LGBTQ Users, URL: <http://www.ifla.org/about-lgbtq> (15-05-2016)

⁴⁹ Usp. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice, str. 66-67

⁵⁰ Usp. The Glasgow Declaration on Libraries, Information Services and Intellectual Freedom, URL: <http://www.ifla.org/publications/the-glasgow-declaration-on-libraries-information-services-and-intellectual-freedom> (10-02-2016)

2. Knjižnice i informacijske službe doprinose razvoju i održavanju intelektualne slobode, pomažu u očuvanju demokratskih vrijednosti i univerzalnih građanskih prava. One su u potpunosti posvećene obavezi da svojim korisnicima ponude relevantne izvore informacija i usluge bez ikakvih ograničenja i bez bilo kakvog oblika cenzure.
3. Knjižnice i informacijske službe trebaju prikupljati, čuvati i činiti dostupnima što je moguće raznovrsnije materijale koji oslikavaju pluralitet i raznolikost društva. Izbor i dostupnost knjižničnih materijala i servisa trebaju biti provedeni isključivo prema profesionalnim kriterijima, a nikako ne prema političkim, moralnim ili vjerskim pogledima.
4. Knjižnice i informacijske službe moraju svim svojim korisnicima omogućiti ravnopravan pristup svojim materijalima, sredstvima i uslugama. Pri njihovoj organizaciji ne smije se dopustiti nikakav oblik diskriminacije iz bilo kojeg razloga, bez obzira na u rasnu, nacionalnu ili etničku pripadnost, rod ili seksualnu opredijeljenost, starosnu dob, nedostatke, religiju ili političke stavove.
5. Knjižnice i informacijske službe moraju garantirati svakom korisniku tajnost i poštovanje privatnog života, bilo da se radi o informacijama koje korisnik traži ili dobije, o dokumentima koje koristi, posuđuje, nabavlja ili predaje. IFLA stoga poziva sve knjižnice i informacijske službe, kao i sve zaposlene u njima, da podrže i promoviraju principe intelektualne slobode te da omoguće neograničen pristup informacijama.⁵¹

Svaka stavka Deklaracije ukazuje na prethodnu konstataciju da su narodne knjižnice mjesta u kojima svaki korisnik nesputano treba doći do potrebnih informacija bez obzira na osobne specifičnosti te stavove većine, osobne stavove knjižničara, odnosno knjižnice i društva u cijelosti. Specifičnost Deklaracije očituje se u navodu da knjižnica treba suzbijati diskriminaciju na osnovi rodne ili seksualne opredijeljenosti što ovaj diplomski rad želi i dokazati. Knjižnica se s pomoću stavki može ograditi od negativnih primjedbi od strane pojedinaca ili grupa u zajednici te stvoriti demokratsko i tolerantno okruženje unutar zidova svoje zajednice, ali i šire.

⁵¹Usp. The Glasgow Declaration on Libraries, Information Services and Intellectual Freedom, URL: <http://www.ifla.org/publications/the-glasgow-declaration-on-libraries-information-services-and-intellectual-freedom> (10-02-2016)

Osim Deklaracije, ALA je također objavila i izjavu pod nazivom *Freedom to Read* koji knjižničarima služi kao podsjetnik na važnost osiguravanja slobodnog pristupa informacijama i idejama. Iskaz sadrži sedam stavki:

1. U javnom je interesu za nakladnike i knjižničare da stvore široku raznolikost među temama, od onih neobičnih do nepopularnih u odnosu na većinu
2. Nakladnici, knjižničari i knjižari ne trebaju podržavati baš svaku ideju koja im se nudi jer bi to bilo protiv javnog interesa te ostavlja prostor za odlučivanje na osnovi osobnih političkih, moralnih ili estetskih stavova
3. Na uštrb javnog interesa je dozvoliti nakladnicima i knjižničarima da zabrane pristup na temelju prošlosti autora ili njegovog političkog stajališta
4. Ne postoji mjesto u našem društvu koje nije podležno cenzuri
5. Nije u javnom interesu da čitatelj prije čitanja ima stav o određenoj knjizi, niti da se određeni pisac smatra subverzivnim ili opasnim
6. Odgovornost je nakladnika i knjižničara da čuvaju ljudsko pravo na čitanje te da brane tu slobodu pojedinca ako je ugrožena od skupine koja želi nametnuti svoje standarde
7. Odgovornost je nakladnika i knjižničara dati puni smisao slobodi čitanja pružajući knjige visoke kvalitete te građu koju karakterizira raznolikost mišljenja i izražavanja misli.⁵²

Dakle, knjižničari su dužni sprječavati oblike cenzure te istovremeno osiguravati okruženje u kojem vlada sloboda na čitanje i pristup različitim pogledima na određenu temu. U ime interesa javnosti, globalnog razvoja i napretka knjižničari se potiču na odabir, prikupljanje i širenje raznolikog spektra informacija, bez obzira na rasu spol i druge potencijalne diskriminatore. Cilj je postići raznoliku zbirku, u koji su predstavljene sve točke gledišta, bez obzira na stajališta većine unutar zajednice uključujući i krajnosti. Zbirka se ne može smatrati raznolikom ako ne sadrži ekstremne primjere, one problematične i sporne te one koji se suprotstavljaju većini. Pojedinci i skupine koji mogu predstavljati izazov kod izgradnje zbirke mogu biti : roditelji, zabrinuti građani, škole, vjerske i političke organizacije i lokalna policija.

⁵² Usp. Johnson, Peggy. *Fundamental of collection development and managment*. Chicago: American library associoation, 2004. str. 121-122

Predstavljaju izazov jer mogu zahtijevati cenzuru određenog naslova, ograničavanje pristupa. U praksi se najčešće javljaju problemi cenzure oko građe s temama vezanih uz seksualnost, političke stavove, vjerska uvjerenja i prava manjina (homoseksualne osobe, osobe druge boje kože, ateisti itd.). Cenzura često postaje emocionalni problem zajednice jer se razvija iz osobnih uvjerenja i sustava vrijednosti.⁵³

Postoje dvije struje koje se javljaju u praksi, prva kojoj je cilj prikupiti što više građe neovisno o kvaliteti i druga koja želi prikupiti najbolju i najprikladniju građu za svoju zajednicu. Razlika je u definiranju što je dobro i prikladno te balansiranje između korisničkih zahtjeva i percepcije knjižničara o vrijednosti građe. Johnson detaljno razlaže osnove izgradnje zbirke i menadžmenta te navodi kako se knjižnice muče s ulogom popularne fikcije u njihovim zbirkama u odnosu na ispunjenje svojeg poslanja kao javne ustanove, koja je financirana kako bi služila javnom interesu. Puno prije, teorija selekcije u narodnim knjižnicama uključivala je i odgovornost knjižničara za uspješnost svojih korisnika. Početkom dvadesetog stoljeća knjižničari počinju razmatati implikacije namjernih i nenamjernih oblika cenzure, preuzimaju odgovornost i jamče intelektualnu slobodu i pravo na pristup željenim informacijama. Danas, knjižničari se zalažu za širinu ali i pokrivenost područja unutar zbirke. Problematično ostaje balansiranje između neposredne potrebe i dugoročne odgovornosti za razvoj zbirke.⁵⁴ Za postizanje što većeg balansa između prethodno spomenutog dolazi se formalnim i sustavnim planiranjem. Planiranje, analiziranje okoline knjižnice i njezinog poslanja poboljšava se kvaliteta svih odluka koje knjižnica donosi. Drugim riječima, knjižnica jasni vidi trenutno stanje i želje za budućnost od strane korisnika te u skladu s time jasnije može rasporediti resurse kako bi omogućila željenu budućnost. Pri planiranju najčešće se primjenjuje strateško planiranje koje obuhvaća razumijevanje i reagiranje na promjene okoline kroz kontinuiranu reviziju. Kroz planiranje, knjižničari više razumiju misiju i ciljeve knjižnica u kojima djeluju te iste dijeli sa svojim okruženjem. Na ovaj način knjižnice posluju profesionalno, odgovorno i transparentno, opravdavaju svoje postojanje postavljajući jasne ciljeve i planove za budućnost. Politika izgradnje zbirke, dakle, služi da informira i zaštiti. Definira opseg postojećih zbirki, postavlja ciljeve za budućnost, misiju te poznaje potrebe sadašnjih i potencijalnih korisnika. Također, transparentna politika izgradnje zbirke štiti knjižnicu od vanjskih pritisaka, posebice u područjima intelektualne slobode i cenzure te služi svim sudionicima: knjižničnom osoblju,

⁵³ Usp. Isto. str. 123-124

⁵⁴Usp. Johnson, Peggy. *Fundamental of collection development and managment*. Chicago: American library association, 2004. str. 25-30

korisnicima, upravnom i zakonodavnom tijelu. Politike izgradnje zbirke sadržavaju podatke o korisnicima, opis knjižnice i njezinih zbirki, opis u kakvom su odnosu razvoj zbirki i menadžment knjižnice te pregled općih pravila, kriterija i smjernica. Javno, jasno i jezgrovito napisane politike izgradnje zbirki osigurava knjižnici razlog za njene postupke i način poslovanja.⁵⁵

Kako bi kvalitetno izradili plan i politiku izgradnje zbirki potrebno je pratiti i evaluirati trenutno stanje zbirki. Smjernice knjižničarima pri nabavi novih naslova su i rezultati evaluacije zbirke jer detektiraju moguće nedostatke i usmjeravaju razvoj. Kriteriji za evaluaciju mogu bit razni: sadržaj ili predmet, jezik, cijena, vjerodostojnost informacija, stil pisanja, cjelovitost i opseg, ugled, uvjerenje autora, izdavača, urednika i/ili recenzenta, geografska pokrivenost, frekvencija citata, sveobuhvatnost i širina, jednostavnost korištenja, fizičke kvalitete, jedinstvenost sadržaja i značajki. Pri procjeni jedinica građe razmatra se u odnosu na potrebe korisnika, u odnosu na postojeću zbirku i u odnosu na poslanje knjižnice. Također, knjižničari trebaju uzeti u obzir ako se naslov prikuplja kako bi zadovoljio kratkoročne potrebe korisnika te u kakvom je odnosu takav pothvat u smislu dugoročnih ciljeva izgradnje zbirki.⁵⁶ Zadaća knjižničara je razvijati uravnotežene zbirke koje odražavaju i zadovoljavaju obrazovne i rekreacijske potrebe različitih zajednica korisnika te njihov osobni kulturni identitet ili iskustvo ne smije utjecati na izbor građe. Zadovoljavanjem širokog spektra korisničkih potreba unutar zajednice postiže se multikulturalnost što za posljedicu ima upoznavanje, jačanje tolerancije i razumijevanje ljudskih različitosti unutar zajednice. Radi navedenog, potrebno je nabavljati i alternativnu književnost, onu koja se razlikuje od dominantne odnosno s kojom ne dijeli jednake perspektive i uvjerenja. Obično se takva literatura objavljuje u malim nakladama pod okriljem nezavisnih izdavača. Mnoge teme koje dominiraju alternativnom književnošću su upravo one koje vrlo često nedostaju zbirka. Takve teme uključuju: kritiku javnog života i masovnih medija, aktivizam za zdrav okoliš, mir i protiv militarizma, ljudska prava, slobodu govora i cenzure, anarhizam, slobodne škole, kritičko mišljenje, seksualne slobode i politike.⁵⁷ Kao što i autorica navodi, važnost ovakve literature, u što ulazi i literatura s queer tematikom očituje se upravo u dizanju svijesti, širenju vidika te jačanju tolerancije na različitosti društva.

Neki oblici cenzure su nenamjerni i kao rezultat dovode do neuspjeha stvaranja fonda koji treba predstavljati raznolikost društva. Knjižničari se mogu zaštititi od autocenzure tako što će

⁵⁵Usp. Johnson, Peggy. Nav.dj. str. 95-96

⁵⁶ Usp. Isto. Str. 107-108

⁵⁷ Usp. Johnson, Peggy. Nav.dj. str. 119-120

razviti svijest i osjetljivost prema različitostima. Ono što koči razvoj knjižnica kao mjesta s nultom tolerancijom na diskriminaciju su namjerne cenzure od strane knjižničara. Osobne vrijednosti i stavovi, strahovi oko potencijalnih izazova ili primjedbe korisnika mogu knjižničare voditi prilikom odabira građe, ograničavanja pristupa i najradikalnijeg – micanja iz fonda. Zanimljivo je što se opet navodi slučaj cenzure kod naslova *The Joy of Sex* gdje Woods i Perry-Holmes dolaze do zaključka da kada je nečija zaposlenost i egzistencija u opasnosti jedini način mijenjanja nečije vrijednosti postaje pragmatizam.⁵⁸ Teorija čiju provedbu i načela valja suditi po praktičnim rezultatima te kada je okruženje takvo da je teško boriti se sa samim sobom treba prakticirati pragmatizam, odnosno okrenutost prema uspješnom i korisnom djelovanju kojemu je krajnji cilj razvoj društva. Kada se radi o ekstremnim slučajevima, npr. srednjoškolac traži informacije o tome kako napraviti bombu, besplatne pretplate na newsletter od strane rasističkih skupina i sl. rijetko koji knjižničar zadržava nepristran stav. Prilikom donošenja odluke o građi koja je seksualno eksplicitna, rasistička ili opasna za društvo knjižničari se trebaju dobro informirati o temi, objektivno sagledati problem na osnovi čega će naposljetku i donijeti odluku.

Zaključno, bez tehnološki sofisticiranih informacijskih dnevnih boravaka u svakoj zajednici, jaz između informacija bogatih i informacijski siromašnih će se proširiti. Ako oživimo zajednicu te ponovno probudimo građanske vrline i potičemo na demokratsko sudjelovanje, trebamo omogućavati protok živih, kvalitetnih i bogatih informacija unutar dnevnih boravaka (u ovom slučaju knjižnica) gdje se građani mogu slobodno uključiti i participirati u građanskom životu svoje zajednice. U suprotnom, ugrožavamo naše najdragocjenije poslanje u demokratskom društvu – osiguravanje mogućnosti i okoline za ostvarivanje naših prava na slobodu govora, istraživanja i samouprave.

4. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA IZ PODRUČJA RAZVOJA QUEER ZBIRKI U NARODNIM KNJIŽNICAMA

Nakon postavljenog teorijsko-konceptualnog okvira i zaključaka o nužnosti queer zbirki u narodnim knjižnicama, ovaj dio rada donosi pregled dosadašnjih istraživanja iz tog područja. Pretraživanjem baza podataka dolazi se do zaključka da je broj znanstvenih radova o queer tematici u okviru informacijskih znanosti i knjižničarstva nedostatan, pogotovo u Hrvatskoj.

⁵⁸ Usp. Isto. str. 124

Kao što je prethodno navedeno, na nacionalnoj razini nisu provedena istraživanja iz ovog područja, osim članka Aleksandre Pikić *Alternativne knjižnice u Zagrebu*, u kojem je, između ostalih, prikazala strukturu i aktivnosti Lezbib – lezbijske biblioteke Lezbijske grupe Kontra.⁵⁹ Daljnji tekst donosi pregled četiri istraživanja iz Južnoafričke Republike, Kanade i Sjedinjenih Američkih Država. Kako bi se uočila potreba za ovakvim istraživanjima i aktualizacijom queer pitanja u narodnim knjižnicama diljem svijeta, rad donosi i pregled članaka o cenzurama ovakve građe. Iako živimo u digitalnom dobu, ne smijemo zaboraviti na područja u kojima su narodne knjižnice jedini izvor informacija te da je pravo na pristup informacijama jedno od temeljnih prava svakog čovjeka.

Mfazo i Hart provode istraživanje u Cape Townu, glavnom gradu Južnoafričke Republike potaknuti okruženjem u knjižničarskoj struci koja smatra da queer orijentirane knjige nemaju mjesta na policama njihovih knjižnica. U svom preliminarnom istraživanju Mfazo otkriva mnogo takvih kritika među knjižnicama diljem svijeta. Razna istraživanja pokazuju kako queer populacija percipira knjižnice kao neprijateljska mjesta te da su drugi izvori informacija mnogo poželjniji.⁶⁰ Kao što je pretraživanjem baza podataka za ovaj diplomski rad dokazano, te isto spominju i autori, većina istraživanja zauzela su svoja mjesta u zemljama poput Kanade i SAD-a, gdje se pristup drugim izvorima, kao što je internet, pretpostavlja. Autorica se pita što je s Južnom Afrikom gdje manje od 10 % populacije ima pristup internetu? Istraživanje postavlja tri ključna pitanja:

- trebaju li knjižnice uzeti u obzir potrebe queer osoba prilikom odabira materijala?
- ako trebaju, rade li to?
- kako se narodne knjižnice brinu za informacijske potrebe njihove queer zajednice?

Iako po definiciji narodne knjižnice trebaju biti na raspolaganju svim članovima zajednice, dosadašnja istraživanja pokazuju da su zanemarene informacijske potrebe i interesi queer osoba. Progresivni Južnoafrički Ustav vidi prava homoseksualaca i lezbijki kao ljudska prava; no homofobija ipak prevladava. Koristeći upitnik studija istražuje stavove i praksu šezdeset devet viših knjižničara, odgovornih za razvoj zbirke svih šest knjižnica Cape Town okruga. Situacija je utvrđena kao nedosljedna jer samo 26 ispitanika vjeruje da njihova knjižnična usluga zadovoljava potrebe homoseksualaca i lezbijki. Anketa je pokazala kontradikcije između

⁵⁹Usp. Pikić, Aleksandra. *Alternativne knjižnice u Zagrebu*. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 49, 1 (2006)

⁶⁰ Usp. Hart, Genevieve. *A study of public library services to gays and lesbians*. // *Cape Librarian*, 2011. URL: https://www.westerncape.gov.za/text/2011/6/6_ma2011_studyofpubliclibrarytogaysandlesbians_10-11.pdf (20-01-2016)

navedenih uvjerenja i ponašanja. Dakle, iako se većina slaže da su LGBT prava na informacije i jednake usluge ljudska prava, samo 55 % njih uzima u obzir LGBT korisnike u svojim postupcima odabira te se vrlo malo takvog materijala uopće nabavlja.⁶¹

Istraživanje predlaže da knjižničarska raznolikost obrazovanja ne treba zanemariti potrebe homoseksualaca i lezbijki. Također naglašava potrebu da knjižnice diljem Južne Afrike ispituju svoje procese selekcije i izbora građe, razvoj informacijskih usluga za LGBT osobe te da ispune svoju socijalnu misiju kako bi doprinijele socijalnoj pravdi.⁶²

Iz prethodnog istraživanja vidimo da velik broj knjižničara podliježe autocenzuri te ne razmišlja o potrebama svoje zajednice. Na tragu toga Downey predstavlja zanimljive aspekte svjesne i nesvjesne cenzure LGBT zbirke od strane samih knjižničara te postavlja ključna pitanja o temi knjižničarstva kao plemenitog zvanja i njegove slobode pružanja informacijskih usluga. Downey se pita kako prepoznati i prevenirati samocenzuru te objašnjava pet najčešćih zamki u koje upadaju knjižničari pri odabiru „kontroverznih“ zbirki. Prva zamka odnosi se na pronalazak literature LGBT tematike. Navodi da neke knjižnice tvrde da je razlog nedostatka literature LGBT tematike to što iziskuje previše vremena za pronalazak informacija visoke kvalitete. Downey navodi nekolicinu izvora kao smjernice za knjižničare, upućuje ih na izvore s informacijama s visokom kvalitetom, naglašava da je priroda knjižničarskog posla pronalaziti građu te da je distinktivna razlika dobrog knjižničara upravo znanje o tome gdje potražiti nešto. Druga je zamka pretpostavka knjižničara da LGBT građa ne cirkulira. Downey tvrdi da se ti materijali često pregledavaju, no da se takvo korištenje ne registrira iz razloga što posuđivanje knjiga o pitanju seksualnosti adolescentima nije ugodno. Knjižničari trebaju biti svjesni da pri promatranju cirkuliranja građe trebaju imati na umu korištenje građe u okviru knjižnice. Treću zamku predstavlja pitanje: što LGBT zbirka govori o meni? LGBT zbirka unutar knjižničkog fonda govori javnosti da mari za LGBT populaciju te da knjižnica svoj posao shvaća odgovorno i ozbiljno. Downey napominje da je zbirka pokazatelj koliko je netko spreman i voljan podnijeti profesionalne obveze unatoč bilo kakvoj osobnoj nelagodi koju bi mogli osjećati prema danoj tematici. To je možda najmučnija zamka u koju se hvataju knjižničari prilikom odabira LGBT zbirke, jer je ova tema za neke članove društva neugodna te ih može čak i razljutiti, a odgovornost odabira snose knjižničari. No slobodu informiranja ni pod koju cijenu ne smije

⁶¹Hart, G. and Mfazo, N. Places for all? Cape Town's public library services to gays and lesbians // South African Journal of Libraries & Information Science (2010), 76(2): 81-90

⁶²Usp. Hart, Genevieve. Nav.dj. URL:

https://www.westerncape.gov.za/text/2011/6/6_ma2011_studyofpubliclibrarytogaysandlesbians_10-11.pdf
(06-01-2016)

ugroziti neugoda zbog određenih društvenih reakcija i negodovanja; takav bi čin bio neetički – smatra Downey. Četvrta je zamka da nema (mnogo) LGBT članova u zajednici. Iako je veći postotak LGBT članova zajednice koncentrirano u većim gradovima, to ne znači da ih nema u manjim sredinama.⁶³ Nitko nema povlasticu mogućnosti biranja mjesta rođenja i odrastanja, pa tako LGBT djeca odrastaju posvuda. Drugačija djeca proživljavaju teške trenutke u odrastanju, i nužno je pružiti potporu i informacije kako bi izgradili svoj identitet i samopouzdanje. Takva djeca moraju znati da nisu sama i da imaju slobodu informiranja o svom problemu. Posljednja zamka odnosi se na financije, te Downey naglašava da problem nije u tome što se na određene žanrove rade rezovi, nego se problem javlja kada se to radi uvijek na istim žanrovima. Nadalje, tvrdi kako se tu zapravo manifestira negativna separacija onog materijala prema kojemu nemamo afinitet, a što se izravno krši sa prirodom ovog posla.⁶⁴

Sva ova pitanja vode nas do zaključka koji autorica postavlja kao profesionalnu i osobnu obvezu: proaktivnost, nepristranost i pravednost kao našu dužnost pri izgradnji fonda knjižnice. Naša je odgovornost da stavimo po strani osobne predrasude i strahove jer je upravo raznolikost zbirke ono što čini knjižničarski posao uzbudljivim i značajnim. Onda kada budemo mogli iskreno reći da gledamo na potrebe LGBT osoba otvoreno i prijateljski, kako u radu tako i osobno, možemo biti ponosni na svoj rad i na sebe.

Sljedeća dva istraživanja kao zajedničku poveznicu, osim teme istraživanja, imaju i metodu istraživanja: kontrolni popis, odnosno *check list* s pomoću kojeg su provjeravali zastupljenost građe u narodnim knjižnicama. Tu metodu upotrijebit će i ovaj diplomski rad što će kasnije biti i opisano. Prvo ime članka ponajbolje opisuje stanje u Kanadi -*Izazivaju tišinu, izazivaju cenzuru, grade toleranciju: LGBT usluge i zbirke u narodnim i školskim knjižnicama*. Bechdel, govoreći iz vlastitog iskustva, ističe koliko knjižnica pribavljajući gej i lezbijsku literaturu, odnosno gradnjom queer zbirki podupire način na koji osobe te orijentacije žive, te ukazuje na učinak informiranja koji proizlazi iz kvalitete informacija od strane knjižnice nego bilo kojeg drugog izvora u društvu. Knjižničari imaju moć djelovati kao katalizatori društvenih promjena te učiniti živote seksualnih i drugih manjina zajednice fleksibilnijim i značajnijim. Primjer je istraživanja queer zbirki i kontrolna studija Boon i Howarda o LGBTQ *fantasy* građi za mlade u devet urbanih narodnih knjižnica diljem Kanade. Otkrili su široke varijacije s više od 80 % naslova s kontrolnog popisa u Edmontonu, Vancouveru, Torontu i Ottawi, ali samo oko 60 %

⁶³ Usp. Downey, Jennifer. Public library collection development issues regarding the information needs of glbt patrons. // *Progressive Librarian* 25, str. 59-70

⁶⁴ Usp. Downey, Jennifer. Nav.dj., str. 71-92

u Halifaxu, Regini, Winnipegu i Victoriji. Studija iz 2006. o svim javnim knjižnicama u Alberti pokazala je slične široke varijacije, s Calgaryjem i Edmontonom koji drže 73 % kontrolnih naslova, Grand Prairie 65 % i osam drugih urbanih središta s 50 % ili manje naslova. Najčešće sadržani LGBTQ naslovi za tinejdžere i djecu u toj studiji bili su „True Believer“ (63 knjižnice), „Bad Boy“ (58) i „Touch of the Clown“ (53); dječje slikovnice istospolne tematike vrlo su slabo zastupljene. Mnogo je naslova u knjižničnim katalozima pogodeno i promašeno, čak mnogi nisu imale veze sa queer tematikom. Knjižničari bi trebali usvojiti holističku strategiju u pružanju knjižnične usluge i zbirke za LGBTQ korisnike. Mjesto za početak (ili pregled i razmišljanje) je uz kanadski politički okvir utemeljen i na konceptu ljudskih prava i nediskriminacije, uključivanja, sigurnosti i dužnosti o skrbi. Potpora razvijanju koncepta izgradnje queer zbirke trebaju biti: ustavna i zakonodavna sudska praksa, nacionalna i međunarodna; kodovi etičkih ponašanja, iskazi međunarodnih udruga, poput: IFLA-e, UNESCO-a, ALA-e i sl. Autor zagovara danu političku strategiju kao zaštitu. Navedeni se elementi trebaju uzeti u obzir u strateškom planiranju politike: politički odbor i zakonodavstvo, društveni razvoj, profesionalno umrežavanje, kriteriji za odabir, izazovi i razmatranje materijala, razvoj zbirki, pristup zbirkama, internetski pristup, pristup knjižnici, promocija i marketing, zastupanje zajednice, profesionalni razvoj te knjižnične usluge. Koja god bila prilika, Schrader napominje da se treba iskoristiti priliku kako bi obrazovali svoju zajednicu. Knjižničari mogu imati ključnu ulogu u njegovanju različitosti i fleksibilnosti. Oni mogu stvoriti sigurna mjesta. Mogu pretvoriti bol u priliku, toleranciju u slavlje, očaj u nadu. Kao što je rekao gradonačelnik Burnabyja Derek Corrigan na BC konferenciji o knjižnicama iz 2006. godine: *Mi pokazujemo mudrost u tome kako prezentiramo informacije javnosti.*⁶⁵ Kakvu zapravo poruku knjižničari šalju tinejdžerima, djeci, njihovim obiteljima i prijateljima naše zajednice, ako izostave životna iskustva mladeži seksualne manjine izvan naših knjižnica i škola te iz naših knjižničnih zbirki i usluga?

Sljedeće istraživanje ispituje vijesti i antidiskriminacijske zakone koji utječu na lezbijke, gej, biseksualne, transrodne i sveukupne LGBTQ zajednice u četiri najmnogoljudnije pokrajine u pet jugoistočnih država: Florida, Georgia, Sjeverna Carolina, Južna Carolina i Virginia. Istražen je mogući utjecaj takvih politika na ne-fikcijski materijal mladeži u narodnim knjižnicama u spomenutim okruzima. Zbirka svakih od okruga uspoređena je s popisom od 23 skupljena naslova književno nagrađivanih pobjednicima iz razdoblja 1996. do 2003. pomoću

⁶⁵ Usp. Schrade, Alvin M. Challenging Silence, Challenging Censorship, Building Resilience: LGBTQ Services and collections in public, school and post-secondary libraries. // Feliciter 55, 3(2009), str. 107-108

„Lambda Literary Foundation Awards“, „American Library Association Stonewall Awards“ i „American Library Association LGBT Roundtable Bibliography“. Rezultati ukazuju da ne postoji veza između antidiskriminacijskih propisa i razine prikupljanja LGBTQ materijala. Dokazi pokazuju da su demografski različiti okruzi učinili više LGBTQ naslova dostupnim svojim članovima.⁶⁶

Prethodna istraživanja pokazuju da je dio knjižničarske zajednice zabrinut za položaj queer korisnika unutar njihovih zajednica što i utemeljuju rezultati njihovih istraživanja. Glavna osnova knjižničarstva omogućiti je pristup informacijama svim članovima svoje zajednice, stoga u 21. stoljeću nije dopustivo da osobno stajalište knjižničara utječe na isto.

Sharing the Secret članak je koji daje alternativni uvid u pozadinu stvarnog zbivanja na Rujanskoj konferenciji, konferenciji knjižničara pod nazivom: *Naše najbolje čuvana tajna: gej i lezbijska građa*. Radilo se o sabotaži knjige o razvoju zbirke s gej i lezbijskih tematikom. Autori ovog članka uzvraćaju lateralni udarac i objavljuju ime mjesta gdje će knjiga ipak biti dostupna te kome se mogu obratiti u slučaju da su zainteresirani za „otkrivanje tajne“, shvaćajući kako je upravo degradiranje literature na temelju žanra gej i lezbijske tematike izravni oblik diskriminacije.⁶⁷ Još je jedan primjer cenzure i vijest iz Narodne knjižnice u Nampi (Idaho) o tome kako se knjigu „The New Joy of Sex and The Joy of Gay Sex“ premjestilo u direktorov ured, značenja da je može dobiti na uvid samo onaj tko je izričito zahtjeva. Odbor je u omjeru 3:2 glasao da se knjiga povuče s polica, dok je u idućem krugu 4:1 odlučeno da je zadrže, ali da se premjesti na više police kako bi je učinili manje dostupnom za djecu. Jedan od članova kasnije je izrazio svoje nezadovoljstvo odlukom o premještanju knjige i izjavio kako živimo u raznolikom društvu i da takva knjiga treba biti dostupna svima. Zanimljivo je kako je riječ o 2006. godini, a osjećaj tih izjava u najmanju je ruku s početka dvadesetog ili čak kojeg ranijeg stoljeća. Može se primijetiti proporcionalna povezanost konzervativnijih i izoliranijih država SAD-a sa količinom sličnih događanja iz članaka ove srodne teme. Srž goruće društvene tematike uvijek najviše pogađa one koji za to još nisu sazrijeli.⁶⁸ Često ovo pitanje kod socijalno inteligentnih ljudi ne stvara potrebu za diskusijom jer se smatra irelevantno, samim time što je u svojoj suštini trebalo biti samo i jedino stvar osobnog samoodređenja, a samim time i apsolutna sloboda i pravo. Primjeri apsurdnih

⁶⁶ Usp. Stringer-Stanback, Kynita. Young Adult Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Questioning (LGBTQ) Non-Fiction Collections and Countywide Anti-Discrimination Policies. // *Urban Library Journal* 17, 1 (2011), str. 4-15

⁶⁷ Usp. Mason, Edwar A. *Sharing the Secret*. // *Community Mental Health Journal* 18, 4 (1982), str. 297

⁶⁸ Usp. Third Idaho Joy of Sex Challenge Successful. // *American libraries*, 2008. str. 23-24

netolerancija pokazuju kako je ljudski problem zadiranja u sve što ne razumijemo i cenzure kao takve veliki te može biti poguban u smislu stvaranja liberalnog okruženja unutar zajednice.

5. ISTRAŽIVANJE ZASTUPLJENOSTI QUEER LITERATURE U NARODNIM KNJIŽNICAMA SPLITSKO-DALMATINSKE, ŠIBENSKO-KNINSKE I ZADARSKE ŽUPANIJE

Negativni rezultat referenduma provedenog u prosincu 2013. godine na kojem se dvotrećinska većina izašlih birača državljana Republike Hrvatske izjasnila da žele da u Ustav Republike Hrvatske uđe definicija iz postojećeg Obiteljskog zakona, kako je brak zajednica žene i muškarca prenosi okruženje u kojem queer zajednica u Hrvatskoj živi.⁶⁹ Iako referendumsko pitanje nije direktno vezano za temu diplomskog rada, okruženje dok je trajala kampanja pokazalo je homofobnu sliku Hrvatske gdje su se osim uskraćivanja prava na brak u pitanje dovodila i osnovna ljudska prava. Promišljajući o temi te o idealu narodne knjižnice kao dnevnog boravka svoje zajednice u kojoj svaki pojedinac slobodno razvija svoje ideje, stavove i mišljenje te ga se ne diskriminira na nijednoj osnovi, dolazi se do zaključka da je sveopća informiranost građana Republike Hrvatske o queer zajednici u najmanju ruku nedostatna. Kao što je i prethodno navedeno, kvalitetna informacija je bitna za sudjelovanje građana a informiranost potiče razvoj civilnog društva. Neinformiranost, logično, dovodi do meteža te oprečne strane nisu na istoj razini kada je u pitanju međusoban dijalog i racionalna rasprava. Knjižnice se dakle, prepoznaju kao nositeljice promjena te bi svojim zbirkama (i uslugama) imale jak mehanizam za mijenjanje generalne svijesti hrvatskog društva o pravima queer zajednice. Kada su u pitanju ljudske slobode i prava, određeni vjerski stavovi ne smiju biti ono što će presuditi u ostvarivanju ili uskraćivanju prava.

5.1. Cilj i svrha istraživanja

Cilj je istraživanja ispitati u kolikoj je mjeri queer literatura zastupljena u narodnim knjižnicama Splitsko-dalmatinske, Šibensko-kninske i Zadarske županije te kakav je odnos knjižničara zaduženih za izgradnju zbirke spram nabave queer literature. Svrha je ovoga rada

⁶⁹ Usp. REFERENDUM, URL: <http://www.izbori.hr/2013Referendum/rezult/rezultati.html> (12-02-2016)

ukazati na potrebu jačanja zbirke narodnih knjižnica queer literaturom te napraviti popis temeljnih naslova (tzv. *core listu*) koja bi poslužila kao temelj za izgradnju takve vrste zbirke.

5.2. Istraživačka pitanja

Pitanja na koja ovaj diplomski rad želi odgovoriti jesu:

1. U kolikoj je mjeri queer literatura zastupljena u narodnim knjižnicama u odnosu na listu temeljnih naslova (*core listu*)?
2. Postoji li suradnja između knjižnica te queer udruga u odnosu na izgradnju zbirke?
3. Jesu li queer zbirke u knjižnicama označene kao specijalne zbirke?

5.3. Metodologija

Kako bi se istražila zastupljenost queer literature u narodnim knjižnicama, odabrane su tri metode, metoda usporedbe (*checklist method*), intervju s voditeljicama Odjela za nabavu te promatranje.

Prema Johnson metoda usporedbe pripada kvalitativnoj metodi koja je usmjerena na zbirku a ne na korisnika te kojom se može ispitati veličina, dubina, širina, raznolikost, ravnoteža i pokrivenost knjižnične građe u usporedbi s određenim vanjskim standardom.⁷⁰ Ta je metoda također jedna od najstarijih i najtradicionalnijih načina vrednovanja zbirke. Karakterizira ju usporedba knjižnične zbirke s nekim od standardnih popisa bibliografskih jedinica iz tog predmetnog odnosno stručnog područja, odnosno popisi se uspoređuju sa zapisima u knjižničnom katalogu. Za usporedbu mogu poslužiti različite bibliografije, popisi obavezne i izborne literature, katalozi nakladnika, popisi bestselera, popisi knjižničnih fondova velikih značajnih knjižničara itd.⁷¹ Pozitivne su strane metode što je jednostavna za implementaciju, zahtijeva malo predmetne stručnosti i osigurava objektivne podatke koji se lako razumiju. Negativna je strana što zbirka može sadržavati bolje resurse nego one na popisu te što su sve stavke na popisu jednake vrijednosti. Također, negativno je što se odgovarajuće liste ponekad teško pronalaze zavisi od specifičnosti istraživanja. Jedna je od najsnažnijih kritika ta da je metoda tradicionalan model knjižničarstva, odnosno ne uzima u obzir građu u okviru

⁷⁰ Usp. Johnson, Peggy. Nav.dj. stre 270-271

⁷¹ Usp. Petr Balog, Kornelija; Bugarski, Marija. Vrednovanje zbirke visokoškolske knjižnice pomoću metode usporedbe (check-list method) s popisima ispitne literature. // Libellarium 7, 2(2014). str. 25

međuknjižnične posudbe ili e-izvore.⁷² Također, nedostatak je metode pretpostavka da je moguće napraviti konačan i dovršen popis svih dobrih knjiga za neko područje jer je glavna karakteristika dobre zbirke njezina fluidnost, stalna prilagodba potrebama korisnika te rast.⁷³ U ovom istraživanju za usporedbu je korišten popis *core* literature odabrane od strane eksperata iz područja queer teorije, prakse i aktivizma.

Ekspertima iz područja queer teorije, prakse i aktivizma e-mailom je poslana zamolba u kojoj ih se u svrhu istraživanja moli da pošalju barem dvadeset naslova iz queer područja za koje smatraju da trebaju stajati na policama narodnih knjižnica u Hrvatskoj. Eksperti su osobe s velikim znanjem ili iskustvom na određenom području, u ovom slučaju u području queer aktivizma i teorije.⁷⁴ Zamolba se nalazi u Prilog 1. Eksperti koji su sudjelovali u istraživanju jesu: Antonela Marušić, Amir Hodžić, Gabrijela Ivanov, Katja Kahlina i Iva Tomečić. Razlozi zbog kojih su navedeni odabrani te zašto se smatraju kompetentnima za ovo područje slijedi u daljnjem tekstu. Antonela Marušić završila je studij Hrvatskog jezika i književnosti u Zadru. Od 1998. godine do danas radi kao novinarka i urednica u dnevnim i tjednim novinama te u neprofitnim medijima u sektorima kulture, glazbe, televizije, civilnog društva, ljudskih prava i nezavisnih medija. U statusu slobodne novinarke trenutno surađuje s nizom hrvatskih neprofitnih medija i portala: Vox Feminae, CroL, Kulturpunkt, Stav, Arteist, Bilten. Od 2010. književne radove piše i objavljuje pod literarnim imenom Nora Verde. Piše i uređuje za feministički portal Vox Feminae (www.voxfeminae.net). U svojoj izjavi o radu navodi: ... *inzistiram na promjeni gledišta i diskursa, korekciji svojih stavova i samoregulaciji. Trudim se izlaziti izvan područja vlastite ugode i riskirati.*⁷⁵ Također, autorica je prozne knjige *Posudi mi smajl* i romana *Do isteka zaliha* kroz koje provlači problematiku queer zajednice. Amir Hodžić, sociolog i aktivist nakon dodiplomskog studija sociologije završava poslijediplomski interdisciplinarni program rodnih i kulturalnih studija u Budimpešti. Od 1997. do danas surađuje s brojnim i različitim organizacijama i institucijama u Republici Hrvatskoj (Volonterski centar Zagreb (VCZ), Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI), Centar za mirovne studije, Centar za ženske studije, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Savez samostalnih sindikata Hrvatske, Agencija za odgoj i obrazovanje, Hrvatski odbor za

⁷² Usp. Nisonger, Thomas E. Use of the Checklist Method for Content Evaluation of Full-text Databases: An Investigation of Two Databases Based on Citations from Two Journals.//Library Resources and Technical Services. 52,1(2008) URL: <https://journals.ala.org/lrts/article/view/5090/6178> (12-02-2016)

⁷³ Usp. Petr Balog, Kornelija. Nav.dj. str. 256-257

⁷⁴ Hrvatski jezični portal, URL: http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fF1hWRU%3D (20-02-2016)

⁷⁵ VOX FEMINAE, URL: <http://www.voxfeminae.net/info-baza/umjetnice/književnost/item/7103-antonela-marusic-nora-verde> (12-02-2016)

međunarodnu suradnju i razmjenu studenata medicine, Ženska soba, Queer Zagreb, Lezbijska organizacija Rijeka (LORI), Zagreb Pride) Bosni i Hercegovini (Udružene žene Banja Luka, Helsinški građanski odbor, Udruženje Q, Sarajevski otvoreni centar) i Srbiji (Postpesimisti, Lezbijski i gej kulturni centar 'Deve', Institut za pedagoška istraživanja, Autonomni ženski centar), uglavnom kao voditelj raznovrsnih radionica, seminara i treninga na teme rodnih odnosa, seksualnosti, te edukacijskog rada s mladima. Proveo je niz istraživanja na temu rodnih odnosa i seksualnosti te se diči pozamašnom bibliografijom.⁷⁶ Gabrijela Ivanov inženjerka je računarstva, aktivistkinja, inicijatorica i urednica Udruge prostor, rodne i medijske kulture K-zone, platforme i festivala VOXfeminae i portala cunterview.com.⁷⁷ Katja Kahlina trenutno je suradnica u Centru za proučavanje spolova u National Central University u Tajvanu. Ranije, kao znanstveni suradnik sudjelovala je na CITSEE projektu kojemu je cilj bio europeizacija građanstva u državama nasljednicama bivše Jugoslavije te je član Global Justice akademije. Interesi su joj vezani uz načine kako se LGBT politika presijeca s društveno povijesnim procesima, kao što su države, proces proširenja Europske unije i neoliberalne globalizacije te uz socijalne institucije i kategorije kao što su državljanstvo, nacionalnosti, etničke pripadnosti u posljednje vrijeme, vjera.⁷⁸ Iva Tomečić urednica je portala Crol.hr koji se bavi queer pitanjima i osnivačica CROL-a, udruženja za medijski aktivizam. Osim što je urednica, bavi se i prevođenjem.⁷⁹ Navedene pozamašne biografije dokazuju djelovanje u okviru rodne tematike te objašnjavaju zašto su baš ovi eksperti prigodni za sudjelovanje u istraživanju.

Spajanjem pojedinih popisa u jedan zajednički došlo se do brojke od pedeset i pet naslova za koje eksperti smatraju da trebaju biti na policama narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj. U popisima se veliki broj naslova preklapao te svi eksperti navode nedostatak stranih naslova, odnosno upućuju na nužnost prevođenja stranih naslova. Prilikom navođenja postavljen je jedan uvjet: da naslovi budu na hrvatskom jeziku (bez obzira jesu li izvorno na hrvatskom ili su prevedeni) te da mogu biti iz područja publicistike ali i fikcije. Preklapanjem prilikom spajanja popisa naslova dolazi se do zaključka da je stvorena najosnovnija *core* lista što svaka narodna knjižnica treba posjedovati. Također, otvorena je mogućnost i liste želja naslova za koje smatraju da bi trebali biti prevedeni. Pretraživanjem kataloga knjižnica ispitano je u kolikoj je mjeri *core* literatura zastupljena u narodnim knjižnicama. Treba naglasiti da neke knjižnice

⁷⁶ Usp. Amir Hodžić, URL: <http://www.policy.hu/hodjic/zivotopis.htm> (12-02-2016)

⁷⁷ Usp. MIXCLOUD, URL: <https://www.mixcloud.com/femkanje/037-femkanje-go%C5%A1%C4%87a-gabrijela-ivanov-gabe-11122013/> (12-02-2016)

⁷⁸ Usp. ACADEMIA, URL: <http://ceu.academia.edu/KatjaKahlina> (12-02-2016)

⁷⁹ Usp. LINKEDIN, URL: https://www.linkedin.com/in/iva-tomec%C4%8Di%C4%87-9556a3a?trk=seokp-title_posts_secondary_cluster_res_author_name (12-02-2016)

nemaju online kataloge te se u njima istraživanje nije moglo provesti. Sljedeća tablica donosi popis *core* literature.

AUTOR / UREDNIK	NASLOV	MJESTO IZDAVANJA	NAKLADNIK	GODINA
Abramson, P.R., Pinkerton, S.D.	O užitku: razmišljanja o naravi ljudske spolnosti	Zagreb	Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo	1998
Aldrich, R.	Povijest gej i lezbijskog života i kulture	Zagreb, Beograd	Sandorf, Red box	2011
Bagić, Aida	Ako se zovem Sylvia	Zagreb	Aora komunikacije	2007
Bakić, Asja	Mars	Zagreb	Sandorf	2015
Bendini, N.	Samo na jednu noć	Zagreb	Queer Zagreb	2009
Bodrožić, Nataša (ur.)	Poqueerene priče	Zagreb	Domino	2004
Butler, Judith	Nevolje s rodom: feminizam i subverzija identiteta	Zagreb	Ženska infoteka	2000
Carter, D.	Stonewall: pobuna koja je rasplamskala gej revoluciju	Zagreb	Zagreb Pride	2011
Chbosky, Stephen	Charlijev svijet	Zagreb	Algoritam	2014
de Lauretis, T.	Praksa ljubavi: lezbijska seksualnost i perverzna žudnja	Zagreb	Ženska infoteka	2003
Dobrović, Z., Bosanac, G.	Usmena povijest homoseksualnosti u Hrvatskoj: dokumentiranje svjedočanstava o privatnom i javnom djelovanju seksualnih i rodnih manjina: preteča LGBT pokreta u Hrvatskoj	Zagreb	Domino	2007
Downing, L., Gillet, R.	Queer u Europi - suvremene studije	Zagreb	Zagreb Pride	2013
Duhaček, Gordan	Destruktivna kritika i druge pederske priče	Zagreb	Domino	2009
Eugenides, Jeffrey	Srednji spol	Zagreb	Vuković i Runjić	2007
Eugenides, Jeffrey	Nevina samoubojstva	Zagreb	Vuković i Runjić	2004
Filipović, U.	Staklenac	Zagreb	Domino	2007
Fisher, E.	Aimee i Jaguar	Zagreb	Ženska infoteka	2000
Foucault, M	Povijest seksualnosti: volja za znanjem	Zagreb	Domino	2013
Foucault, M	Povijest seksualnosti: upotreba zadovoljstva	Zagreb	Domino	2013
Foucault, M	Povijest seksualnosti: briga o sebi	Zagreb	Domino	2013
Frey, Damir Zlatar	Kristalni kardinal	Zagrešić	Fraktura	2014
Guibert, H.	Citomegalovirus	Zagreb	Queer Zagreb	2009
Guibert, Herve	Lud za Vicentom	Zagreb	Domino	2011
Guibert, Herve	Samilosni protokol	Zagreb	Domino	2011
Heger, H.	Muškarci s ružičastim trokutom	Zagreb	Queer Zagreb	2008
Herzog, D.	Seksualnost u Europi 20. stoljeća	Zagreb	Zagreb Pride	2015
Hollinghurst, Alan	Linija ljepote	Zagreb	Profil international	2005
Hooks, B.	Feminizam je za sve: strastvena politika	Zagreb	Centar za ženske studije	2004
Ilinčić, D.	Berlinski ručnik	Zagreb	Fokus komunikacije	2006
Isherwood Christopher	Samac	Zagreb	Domino	2014
Kovačić, Ivana	Parabajka	Rijeka	Zigo	2013
Llosa, Mario Vargas	San jednog Kelta	Zagreb	Vuković i Runjić	2013
Maxeiner, Alexandra; Kuhl, Anke	Sve je to obitelj	Zagreb	ArTresor Naklada	2013
Mozetić, Brane	Banalije	Zagreb	Altagama	2012
Pagano, Emmanuelle	Adolescenti trogloditi	Zagreb	MeandarMedia	2014

Pavlič, Zrinka	Imaš vatre?	Zagreb	Jesenski i Turk	2013
Piglia, Ricardo	Spaljani novac	Zagreb	Hena.com	2015
Poštić, J., Hodžić, A.	Transgresija roda: spolna/rodna ravnopravnost znači više od binarnosti: zbornik konferencijskih radova	Zagreb	Ženska soba, CESI	2006
Rich, A.	Prisilna heteroseksualnost i lezbijska egzistencija	Zagreb	Kontra	2002
Rich, A.	O lažima, tajnama i šutnji: izabrani tekstovi	Zagreb	Ženska infoteka	2003
Rojc, Saška	Puzzlerojc	Zagreb	AGM	2007
Simić, Mima	Pustolovine Glorije Scott	Zagreb	AGM	2005
Smith, Tom Rob	Farma	Zagreb	Profil	2015
Solanović, S., Pušić, B., Baranović, I., Radović, T.	Queer bajke	Zagreb	Queer Zagreb	2005
Spargo, T.	Foucault i queer teorija	Zagreb	Jesenski i Turk	2001
Stulhofer, A.	Što je za mene seks	Zagreb	Profil	2010
Toibin, Colm	Evangelje po Mariji	Zagreb	Naklada Ljevak	2014
Tranik, Suzana	U svojem dvorištu	Zagreb	Lezbijska grupa Kontra	2011
Verde, Nora	Do isteka zaliha	Zagreb	Sandorf	2013
Verde, Nora	Posudi mi smajl	Zagreb	MeandarMedia	2010
Winterson, Jeanette	Naranče nisu jedino voće	Korčula, Zagreb	Andrijići	1998
Witting, Monique	Hetero um i drugi eseji	Zagreb	Kontra	2011
Žmak, Jasna	Moja ti	Zagreb	Profil	2015
	Put u ProsTRANStvo: transrodnost, transeksualnost, rodna nenormativnost	Rijeka	LORI	2012
	Pristojan život: lezbejske kratke priče s prostora Ex-Yu	Beograd	Labris	2012

Istraživanje je provedeno u tri županije: Splitsko-dalmatinskoj, Šibensko-kninskoj i Zadarskoj. Istraživanje osim tri županijske matične knjižnice obuhvaća i cijelu mrežu knjižnica unutar županija. Prema popisu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu mreža knjižnica izgleda ovako ⁸⁰:

1. Splitsko-dalmatinska županija

- matična knjižnica: Gradska knjižnica *Marka Marulića*
- mreža knjižnica: Hrvatska čitaonica Bol, Gradska knjižnica Kaštela, Javna ustanova Gradska knjižnica Sinj, Gradska knjižnica i čitaonica Hvar, Narodna knjižnica Omiš, Općinska knjižnica i čitaonica Jelsa, Gradska knjižnica Don Mihovil Pavlinović Imotski, Gradska knjižnica Vrlika, Gradska knjižnica Trogir, Hrvatska narodna knjižnica Antonio Rendić Ivanović Sutivan, Narodna

⁸⁰ Županijske matične narodne knjižnice, URL: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/UserFiles_File_Popis-%C5%BEupanijskih-mati%C4%8Dnih-narodnih-knji%C5%BEnica-za-web1.pdf (12-02-2016)

knjižnica Hrvatski skup Pučišća, Općinska knjižnica Hrvatski sastanak1888 Selca, Gradska knjižnica Komiža, Narodna knjižnica Dugopolje, Gradska knjižnica i čitaonica Stari Grad, Gradska knjižnica Trilj, Općinska knjižnica Hrvatska sloga Gradac, Gradska knjižnica Makarska, Gradska knjižnica Solin, Narodna knjižnica Dugi Rat, Gradska knjižnica i čitaonica Vis, Narodna knjižnica Supetar, Gradska knjižnica Vrgorac i Općinska knjižnica Runović

Gradska knjižnica Marka Marulića u Splitu suvremeno je organizirana mreža narodnih knjižnica, najveća ustanova među narodnim knjižnicama u Splitsko – dalmatinskoj županiji. Jezgru mreže čini Središnjica, dok mreža okuplja još devet područnih knjižnica. GKMM obavlja zadaću županijske matične službe za narodne i školske knjižnice na području Splita te Splitsko – dalmatinske županije. Misija GKMM jest: osigurati građanima slobodan pristup svim vrstama informacija na raznovrsnim medijima; osigurati dostupnost informacija kroz stručno organiziranu informacijsku službu za korisnike; posebnu brigu posvetiti djeci i mladima kroz organizaciju raznovrsnih primjerenih aktivnosti koje potiču učenje, čitanje i kreativnost; biti značajno kulturno središte područja na kojem djelujemo, s brojnim tribinama, izložbama i raznovrsnim programima namijenjenim svim dobnim skupinama građana; promicati kulturne vrijednosti i jačati vrijednosti demokratskog društva; rukovoditi se načelima stručnosti, društvene osjetljivosti, otvorenosti, odgovornosti i koristi prema zajednici stvarnih i potencijalnih korisnika. Vizija je Gradske knjižnice Marka Marulića svim građanima Splita osigurati jednaku dostupnost svim vrstama informacija na raznovrsnim medijima (tiskana građa: knjige, časopisi, novine i sl., AV građa, elektronski mediji i dr.) bez obzira na njihovu dob, spol, društveni status, naciju, vjeru, rasu itd. Nadalje, vizija je omogućiti pristup raznovrsnim kulturnim sadržajima kao osnovama za učenje kroz cijeli život, neovisno odlučivanje, demokratski i kulturni razvitak pojedinaca i društvenih skupina; graditi prepoznatljivu osobnost najveće javne knjižnice u županiji, izgrađujući i njegujući odnos povjerenja korisnika u postojanost i vrijednost njenih informacijskih izvora, usluga i službi te podupirući ozračje uspješnosti, i djelotvornosti. Te naposljetku, postati ravnopravnim dijelom europske mreže knjižnica i jačati vrijednosti multikulturnog društva te biti potpora društvenom uključivanju svih marginaliziranih skupina građana.⁸¹

⁸¹ Usp. Stranice Gradske knjižnice Marka Marulića Split, URL: <http://www.gkmm.hr/sluzbene-informacije/> (12-02-2016)

2. Šibensko-kninska županija

- matična knjižnica: Gradska knjižnica Juraj Šižgorić
- mreža knjižnica: Narodna knjižnica Knin, Narodna knjižnica Drniš, Pučka knjižnica i čitaonica Vodice, Gradska knjižnica Ivan Pridojević Skradin, Narodna knjižnica i čitaonica Ante Starčević 1912 Primošten i Narodna knjižnica i čitaonica Murter

Kod pretraživanja internetske stranice šibenske gradske knjižnice uočava se nedostatak informacija o poslovanju knjižnice, odnosno njezinom poslanju, viziji i misiji. Kao što je u teorijskom dijelu rada navedeno, takve informacije trebaju biti transparente jer pokazuju profesionalnost i ozbiljnost u radu te planove za budućnost knjižnice čime opravdavaju svoje postojanje i svrhu.

3. Zadarska županija

- matična knjižnica: Gradska knjižnica Zadar
- mreža knjižnica: Gradska knjižnica Biograd n/M, Gradska knjižnica Benkovac, Narodna knjižnica Kali, Općinska knjižnica Šime Šugar Ivanov Općine Kolan, Knjižnica i čitaonica Novigrad, Gradska knjižnica Pag, Narodna knjižnica Jurja Barakovića Ražanac, Pučko otvoreno učilište Obrovac - Knjižnica i čitaonica, Knjižnica i čitaonica Gračac i Hrvatska knjižnica i čitaonica Sali

Gradska knjižnica Zadar javna je institucija na usluzi svojim korisnicima. Poslanje Gradske knjižnice Zadar je približiti informacije, znanje i kulturu žiteljima grada Zadra, Zadarske županije i njihovim gostima, odgovoriti na potrebe i zahtjeve korisnika odabranim, stručno utemeljenim *in situ* i mrežnim uslugama kojima se potiče čitanje, pridonosi nepristranoj obaviještenosti građana, obrazovanju i bogaćenju kulturnoga života svakog pojedinca u zajednici. Pritom, uvažavajući načela iz Ustava Republike Hrvatske, Kopenhaške deklaracije o ulozi narodnih knjižnica u Europskoj Uniji, dokumenata UNESCO-a i IFLA-e, poglavito Manifesta za narodne knjižnice, knjižnične se usluge pružaju svim stanovnicima Grada i Županije bez obzira na njihovu dob, rasnu ili nacionalnu pripadnost, vjersko ili političko opredjeljenje, u različitim oblicima i s pomoću suvremenih tehnologija.

Dakle, osim metode usporedbe u istraživanju je korištena i kvalitativna metoda – intervju. Iako je praksa da se intervju kao metoda za analizu zbirki koristi pri istraživanju mišljenja korisnika, zbog specifičnosti ciljne skupine, queer zajednice, ali i okoline u kojoj živimo to je bilo nemoguće. Nehetero zajednica u Republici Hrvatskoj općenito je prigušena te nailazi na razne oblike diskriminacije u svakodnevnici. Stoga ne čudi njihov strah i tajnovitost jer javno progovaranje o spolnoj orijentaciji koja nije hetero te o pravima istih u Hrvatskoj često izaziva niz ružnih komentara temeljenih na osobnim vjerskim stavovima. Dokaz tomu je i rezultat Referenduma u ove tri županije, u svakoj iznad 70 % u korist tradicionalne i desno orijentirane struje nauštrb pravima istospolnih zajednica.⁸²

No, kako bi problemu pristupili iz perspektive onih koji prikupljaju informacije proveden je intervju s voditeljicama Odjela za nabavu, odnosno odgovornima za razvoj i izgradnju zbirki u Gradskoj knjižnici *Marka Marulića*, Gradskoj knjižnici *Jurja Šižgorića* te u Gradskoj knjižnici Zadar. Važnost tih intervjuja ogleda se u analiziranju stavova knjižničara, odnosno knjižnice o građi queer tematike i queer zajednici korisnika. U daljnjem tekstu navodi se protokol za intervju:

1. Kako je organiziran Odjel nabave u knjižnici, odnosno, možete li ukratko objasniti proces nabave?
2. Koja pomagala odnosno izvore koristite prilikom nabave građe?
3. Kako selektirate građu? Po kojim načelima/kriterijima?
4. Provjeravate/evaluirate li i kako zadovoljstvo korisnika knjižničnim zbirkama odnosno cjelokupnim fondom?
5. Pružate li korisnicima mogućnost da izrazi vlastite želje u smislu nabave građe u knjižnici i na koji način?
6. Smatrate li da knjižnice trebaju uzeti u obzir potrebe queer/LGBTQ korisnika prilikom odabira materijala?
7. Kakav je stav knjižnice o queer/LGBT literaturi?
8. Nabavlja li knjižnica građu s queer/LGBTQ tematikom?
9. Postoji li građa i/ili zbirka s queer tematikom, ima li posebnosti kod smještaja građe?
10. Ostvarujete li suradnju s LGBTQ udrugama u kontekstu izgradnje zbirki takove tematike?

⁸² REFERENDUM, URL: <http://www.izbori.hr/2013Referendum/rezult/rezultati.html> (12-02-2016)

Prvim, uvodnim pitanjem želi se opustiti sugovornika te mu je cilj upoznavanje s procesom nabave u pojedinoj knjižnici te njezinim specifičnostima. Sljedećim pitanjima želi se saznati kojim se izvorima knjižničari koriste prilikom odabira građe pri čemu se indirektno želi saznati kojim se stručnim smjernicama knjižničarke vode. Četvrto je pitanje vrlo bitno za istraživanje, ono ispituje evaluiraju li knjižnice i na koji način zadovoljstvo korisnika knjižničnim zbirkama odnosno cjelokupnim fondom? Kao što se navodi u teorijskom dijelu, jedan od osnovnih načela za izgradnju zbirke trebaju biti potrebe korisnika, a do takvih saznanja možemo doći analizirajući svoju zajednicu i njezine potrebe. Nadalje, sljedeće pitanje odnosi se na uključenost korisnika prilikom nabave građe, odnosno nudi li knjižnica mogućnost sudjelovanja i u kojem obliku. Sljedeća tri pitanja ispituju stav knjižnice, odnosno knjižničarki o građi s queer tematikom, smatra li knjižnica da takva literatura treba biti uvrštena u fond te uzimaju li u obzir potrebe queer zajednice prilikom nabave građe. Deveto pitanje odnosi se zastupljenost queer literature u fondu knjižnica i postojanost zbirke te ispituje postoje li posebnosti kod smještaja takve građe. Posljednje pitanje odnosi se na suradnju s LGBT udrugama s ciljem izgradnje zbirke queer tematike kojim se želi potaknuti sugovornice na mogućnost ostvarivanja suradnje.

Nakon poglavlja u kojem je opisana metodologija istraživanja, slijedi poglavlje u kojemu će se grafički prikazati rezultati istraživanja te koje donosi raspravu o dobivenim rezultatima.

5.4. Rezultati

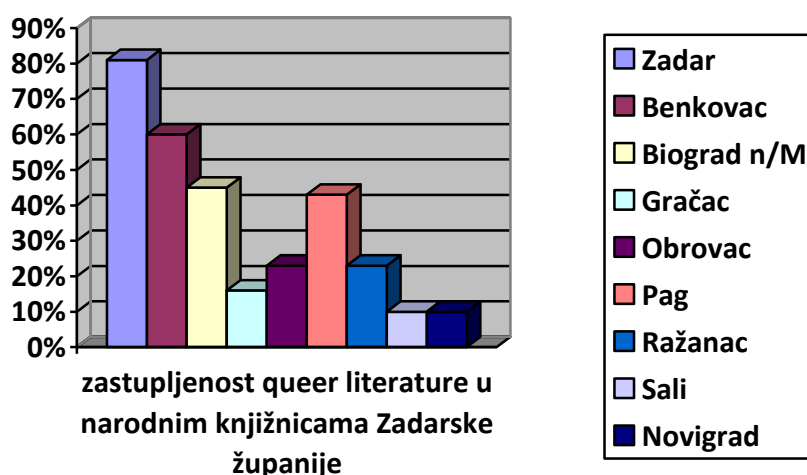
Daljnji tekst donosi grafički prikaz metode usporedbe te interpretaciju provedenih intervjua s voditeljicama Odjela za nabavu u trima županijskim knjižnicama. U trima tablicama pokazat će se zastupljenost queer građe u fondovima knjižnica te je dostupnost građe označena zvjezdicom (*). Promatranjem se odgovorilo na posljednje istraživačko pitanje koje se bavi pitanjem smještaja queer građe. Nalazi li se takva građa na posebnom mjestu u knjižnici, odnosno je li zasebna zbirka ili je uvrštena u fond. Promatranjem se utvrdilo da ni u jednoj knjižnici ne postoji samostalna queer zbirka niti da su takvi naslovi fizički obilježeni na koricama, npr. oznaka na hrptu kao kod građe na stranim jezicima.

- a) Zastupljenost queer literature prema *core* listi u narodnim knjižnicama u Zadarskoj županiji

Tablica i pojednostavljeni grafički prikaz prikazuju zastupljenost queer literature u mreži narodnih knjižnica unutar Zadarske županije. Od ukupno jedanaest knjižnica, analizirano je njih devet zato što Općinska knjižnica *Šime Šugar Ivanov* Općine Kolan i Narodna knjižnica Kali nemaju online katalog.

Nakon pretraživanja kataloga i ispitivanja zastupljenosti pojedinih naslova iz *core* liste dolazi se do rezultata u kojem Gradska knjižnica Zadar ostvaruje najviši postotak od 81 %, odnosno od ukupno pedeset pet naslova GKZD ih posjeduje četrdeset pet. Takav rezultat ne treba iznenaditi jer Knjižnica svojim poslanjem i vizijom treba odgovarati na potrebe korisnike cjelokupne zajednice. I kroz razgovor s voditeljicom osjeti se stav i okruženje kojeg knjižničari svojim djelovanjem žele prenijeti svojoj zajednici, da brinu o njima. Iako je postotak visok nije i dostatan.

Druga knjižnica po redu s relativno visokim postotkom jest Gradska knjižnica Benkovac sa zastupljenošću više od polovice naslova točnije 60 %. Benkovac ima oko 11 000 stanovnika, no knjižničari su svjesni svoje uloge u malim sredinama ovakav rezultat pokazuje volju da se bar djelomično pokrije područje. Malo više od 40 % naslova zastupljeno je u Gradskoj knjižnici Biograd n/m i Gradskoj knjižnici Pag. Narodna knjižnica Jurja Barakovića Ražanac i Pučko otvoreno učilište Obrovac – Knjižnica i čitaonica pokrivaju 23 % dok Knjižnica i čitaonica Novigrad, Knjižnica i čitaonica Gračac te Hrvatska knjižnica i čitaonica Sali pokrivaju manje od 20 %. Analizom se dolazi do zaključka da je beletristika u odnosu na teorijsku građu puno više pokrivena.

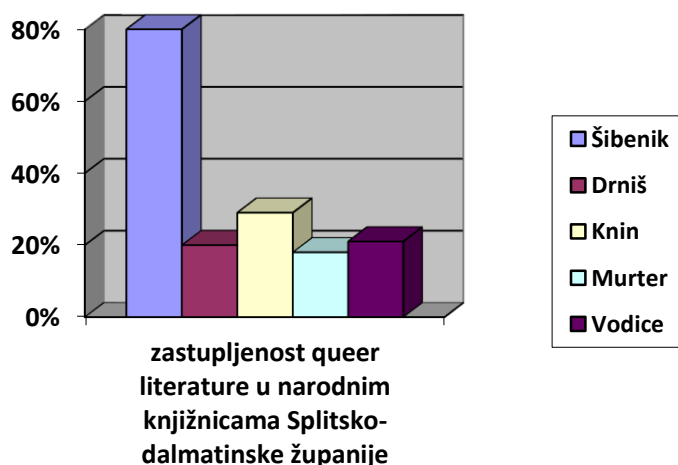
Tablica 1 : Zastupljenost queer literature u narodnim knjižnicama Zadarske županije

NASLOV	Gradska knjižnica Zadar	Benkovac	Biograd na Moru	Gračac	Kali	Obrovac	Pag	Ražanac	Sali	Novigrad	Kolan
<i>O užitku: razmišljanja o naravi ljudske spolnosti</i>	*										
<i>Povijest gej i lezbijskog života i kulture</i>	*	*								*	
<i>Ako se zovem Sylvia</i>	*	*									
<i>Mars</i>	*	*	*				*	*			
<i>Samo na jednu noć</i>	*										
<i>Poqueerene priče</i>	*	*		*		*					
<i>Nevolje s rodom: feminizam i subverzija identiteta</i>	*	*	*			*	*		*		
<i>Stonewall: pobuna koja je rasplamsala gej revoluciju</i>	*	*									
<i>Charlijev svijet</i>											
<i>Praksa ljubavi: lezbijska seksualnost i perverzna žudnja</i>	*	*	*	*		*	*		*		
<i>Usmena povijest homoseksualnosti u Hrvatskoj: dokumentiranje svjedočanstava o privatnom i javnom djelovanju seksualnih i rodni manjina: preteča LGBT pokreta u Hrvatskoj</i>	*										
NASLOV	Gradska knjižnica Zadar	Benkovac	Biograd na Moru	Gračac	Kali	Obrovac	Pag	Ražanac	Sali	Novigrad	Kolan
<i>Queer u Europi - suvremene studije</i>	*										
<i>Destruktivna kritika i druge pederske priče</i>	*	*									
<i>Srednji spol</i>	*	*					*			*	
<i>Nevina samoubojstva</i>	*	*	*	*		*	*		*	*	
<i>Staklenac</i>	*										
<i>Aimee i Jaguar</i>	*	*	*			*	*				
<i>Povijest seksualnosti: volja za znanjem</i>	*		*				*				
<i>Povijest seksualnosti: upotreba zadovoljstva</i>	*		*				*				
<i>Povijest seksualnosti: briga o sebi</i>	*		*				*				
<i>Kristalni kardinal</i>	*	*	*				*	*			
<i>Citomegalovirus</i>	*	*									
<i>Lud za Vicentom</i>	*	*	*				*	*			
<i>Samilosni protokol</i>	*	*	*				*	*			
<i>Muškarci s ružičastim trokutom</i>	*								*		

<i>Seksualnost u Europi 20.stoljeća</i>											
<i>Linija ljepote</i>	*	*	*	*		*	*			*	
<i>Feminizam je za sve: strastvena politika</i>	*	*	*	*		*					
<i>Berlinski ručnik</i>	*	*				*					
<i>Samac</i>											
<i>Parabajka</i>	*										
<i>San jednog Kelta</i>	*	*	*				*	*			
<i>Sve je to obitelj</i>	*	*	*	*			*	*			
<i>Banalije</i>	*	*								*	
<i>Adolescenti trogloditi</i>	*	*	*				*	*			
<i>Imaš vatre?</i>	*	*	*				*	*			
<i>Spaljeni novac</i>	*	*	*				*	*			
<i>Transgresija roda: spolna/rodna ravnopravnost znači više od binarnosti: zbornik konferencijskih radova</i>											
<i>Prisilna heteroseksualnost i lezbijaska egzistencija</i>											
NASLOV	GKZD	Benkovac	Biograd na Moru	Grača c	Kali	Obrovac	Pag	Ražanac	Sali	Novigra d	Kolan
<i>O lažima, tajnama i šutnji: izabrani tekstovi</i>	*	*	*	*		*					
<i>Puzzlerojc</i>	*	*									
<i>Pustolovine Glorije Scott</i>	*	*		*		*					
<i>Farma</i>	*	*	*			*	*	*		*	
<i>Queer bajke</i>		*									
<i>Foucault i queer teorija</i>	*	*	*			*	*		*		
<i>Što je za mene seks</i>	*		*				*				
<i>Evandjelje po Mariji</i>	*	*	*	*			*	*	*		
<i>U svojem dvorištu</i>	*										
<i>Do isteka zaliha</i>	*	*	*				*	*			
<i>Posudi mi smajl</i>	*										
<i>Naranče nisu jedino voće</i>	*	*	*			*	*	*			
<i>Hetero um i drugi eseji</i>											
<i>Moja ti</i>											
<i>Put u ProsTRANStvo: transrodnost, transeksualnost, rodna nenormativnost</i>											
<i>Pristojan život: lezbejske kratke priče s prostora Ex- Yu</i>											

b) Zastupljenost queer literature prema *core* listi u narodnim knjižnicama u Šibensko-kninskoj županiji

U okviru Šibensko-kninske županije postoji mreža od sedam knjižnica te su u istraživanje pokrivena: Narodna knjižnica Knin, Narodna knjižnica Drniš, Pučka knjižnica i čitaonica Vodice, Gradska knjižnica Ivan Pridojević Skradin, Narodna knjižnica i čitaonica Ante Starčević 1912 Primošten i Narodna knjižnica i čitaonica Murter nisu mogle biti uključene radi nedostatka online kataloga. U istraživanju nailazimo na neočekivano velik broj knjižnica koje ne pružaju uslugu online kataloga čime u samom početku stavljaju barijere u smislu protoka informacija. Jednostavnost prilikom identificiranja željene informacije jedan je identifikatora zadovoljstva korisnika knjižnicom i njezinim zbirkama. Gradska knjižnica Jurja Šižgorića u Šibeniku, kao i u Zadru, ima 80 % naslova unutar svog fonda. Ostale knjižnice u mreži imaju nizak postotak koji se kreće od 29 % do 18 %.

Tablica 2 : zastupljenost queer literature u narodnim knjižnicama Šibensko-kninske županije

NASLOV	Šibenik	Drniš	Knin	Murter	Vodice
<i>O užitku: razmišljanja o naravi ljudske spolnosti</i>	*				
<i>Povijest gej i lezbijskog života i kulture</i>	*				
<i>Ako se zovem Sylvia</i>	*				
<i>Mars</i>	*				
<i>Samo na jednu noć</i>	*				
<i>Poqueerene priče</i>	*				
<i>Nevolje s rodom: feminizam i subverzija identiteta</i>	*			*	*
<i>Stonewall: pobuna koja je rasplamskala gej revoluciju</i>	*				
<i>Charlijev svijet</i>					
<i>Praksa ljubavi: lezbijska seksualnost i perverzna žudnja</i>	*			*	*
<i>Usmena povijest homoseksualnosti u Hrvatskoj: dokumentiranje svjedočanstava o</i>	*				

<i>privatnom i javnom djelovanju seksualnih i rodnih manjina: preteča LGBT pokreta u Hrvatskoj</i>					
<i>Queer u Europi - suvremene studije</i>	*				
<i>Destruktivna kritika i druge pederske priče</i>	*				
<i>Srednji spol</i>	*			*	*
<i>Nevina samoubojstva</i>	*			*	*
<i>Staklenac</i>					
NASLOV	Šibenik	Drniš	Knin	Murter	Vodice
<i>Aimee i Jaguar</i>	*				
<i>Povijest seksualnosti: volja za znanjem</i>	*				
<i>Povijest seksualnosti: upotreba zadovoljstva</i>	*				
<i>Povijest seksualnosti: briga o sebi</i>	*				
<i>Kristalni kardinal</i>	*	*	*		*
<i>Citomegalovirus</i>	*		*		
<i>Lud za Vicentom</i>	*				
<i>Samilosni protokol</i>	*				
<i>Muškarci s ružičastim trokutom</i>	*				
<i>Seksualnost u Europi 20.stoljeća</i>	*	*	*		
<i>Linija ljepote</i>	*	*	*	*	*
<i>Feminizam je za sve: strastvena politika</i>	*	*	*	*	
<i>Berlinski ručnik</i>	*		*		
<i>Samac</i>					
<i>Parabajka</i>					
<i>San jednog Kelta</i>	*	*		*	*
<i>Sve je to obitelj</i>	*				*
<i>Banalije</i>	*	*	*		
<i>Adolescenti trogloditi</i>	*		*		
<i>Imaš vatre?</i>	*	*			
<i>Spaljeni novac</i>	*	*	*		*
<i>Transgresija roda: spolna/rodna ravnopravnost znači više od binarnosti: zbornik konferencijskih radova</i>					
<i>Prisilna heteroseksualnost i lezbijska egzistencija</i>					
<i>O lažima, tajnama i šutnji: izabrani tekstovi</i>	*		*		
<i>Puzzlerojc</i>	*		*		
<i>Pustolovine Glorije Scott</i>	*	*	*		
<i>Farma</i>	*	*	*		
<i>Queer bajke</i>			*		
<i>Foucault i queer teorija</i>	*			*	*
<i>Što je za mene seks</i>	*	*	*	*	
<i>Evangelje po Mariji</i>	*		*		*
<i>U svojem dvorištu</i>					
<i>Do isteka zaliha</i>	*				
<i>Posudi mi smajl</i>	*				
<i>Naranče nisu jedino voće</i>	*				*
<i>Hetero um i drugi eseji</i>					

<i>Moja ti</i>	*			*	
<i>Put u ProsTRANStvo: transrodnost, transeksualnost, rodna nenormativnost</i>					
<i>Pristojan život: lezbejske kratke priče s prostora Ex-Yu</i>					

c) Zastupljenost queer literature prema *core* listi u narodnim knjižnicama u Splitsko-dalmatinskoj županiji

U Zadarskoj i Šibensko-kninskoj županiji njezine matične knjižnice svjetlaju obraz dok je Gradska knjižnica Marka Marulića pokazala slabije rezultate. Zastupljenost queer literature u odnosu na *core* literaturu iznosi nedostatnih 60 %. Druga je po redu Gradska knjižnica i čitaonica Hvar s 40 %. Splitsko-dalmatinska mreža knjižnica jedna je od većih na nacionalnoj razini te je možda širina i brojnost podružnica uzrok negativnim rezultatima. Također, ako se vratimo nekoliko godina u prošlost možemo se prisjetiti manifestacije Split Pride u kojem su građani na najružniji način pokazali stajalište o njoj. Najgori rezultati ostvareni su u Trogiru, Trilju i Dugom Ratu.

Tablica 3 : Zastupljenost queer literature u narodnim knjižnicama Splitsko-dalmatinske županije

NASLOV	Dugi		Dugopolje	Hvar	Imotski	Jelsa	Kaštela	Komiža	Omiš	Pučišća	Solin	Split	Trilj	Trogir	Vrgorac
	Bol	rat													
<i>O užtku: razmišljanja o naravi ljudske spolnosti</i>				*											*
<i>Povijest gej i lezbijskog života i kulture</i>	*					*	*		*		*			*	*
<i>Ako se zovem Sylvia</i>															
<i>Mars</i>											*				
<i>Samo na jednu noć</i>				*											
<i>Poqueerene priče</i>				*					*		*	*			
<i>Nevolje s rodom: feminizam i subverzija identiteta</i>	*			*		*	*			*	*	*	*	*	*
<i>Stonewall: pobuna koja je raspalsala gej revoluciju</i>				*			*				*	*			
<i>Charlijev svijet</i>		*													
<i>Praksa ljubavi: lezbijka seksualnost i perverzna žudnja</i>	*			*		*	*		*	*	*	*	*	*	*
<i>Usmena povijest homoseksualnosti u Hrvatskoj: dokumentiranje svjedočanstava o privatnom i javnom djelovanju seksualnih i rodnih manjina: preteča LGBT pokreta u Hrvatskoj</i>				*								*			
<i>Queer u Europi - suvremene studije</i>												*			
<i>Destruktivna kritika i druge pederske priče</i>					*							*			
<i>Srednji spol</i>	*		*	*	*	*	*		*	*	*	*			
<i>Nevina samoubojstva</i>							*				*	*			
<i>Staklenac</i>															
<i>Aimee i Jaguar</i>							*				*	*			
<i>Povijest seksualnosti: volja za znanjem</i>				*								*			
<i>Povijest seksualnosti: upotreba zadovoljstva</i>				*								*			
<i>Povijest seksualnosti: briga o sebi</i>												*			
<i>Kristalni kardinal</i>				*					*			*			*
<i>Citomegalovirus</i>							*				*	*			
<i>Lud za Vicentom</i>												*			
<i>Samilosni protokol</i>				*								*			

<i>Muškarci s ružičastim trokutom</i>												*			
NASLOV	Bol	Dugi rat	Dugopolje	Hvar	Imotski	Jelsa	Kaštela	Komiža	Omiš	Pučišća	Solin	Split	Trilj	Trogir	Vrgorac
<i>Seksualnost u Europi 20.stoljeća</i>												*			
<i>Linija ljepote</i>	*	*	*	*		*	*				*	*	*		
<i>Feminizam je za sve: strastvena politika</i>				*		*	*		*		*	*		*	
<i>Berlinski ručnik</i>	*	*		*			*					*	*	*	*
<i>Samac</i>															
<i>Parabajka</i>				*											*
<i>San jednog Kelta</i>	*			*							*	*			
<i>Sve je to obitelj</i>			*				*				*	*			
<i>Banalije</i>											*	*			
<i>Adolescenti trogloditi</i>				*	*						*	*			*
<i>Imaš vatre?</i>		*		*	*				*			*			*
<i>Spaljeni novac</i>		*	*	*	*				*	*	*	*		*	*
<i>Transgresija roda: spolna/rodna ravnopravnost znači više od binarnosti: zbornik konferencijskih radova</i>															
<i>Prisilna heteroseksualnost i lezbijiska egzistencija</i>															
<i>O lažima, tajnama i šutnji: izabrani tekstovi</i>				*								*			
<i>Puzzleroje</i>												*			
<i>Pustolovine Glorije Scott</i>				*	*	*			*		*	*			
<i>Farma</i>			*				*				*	*			
<i>Queer bajke</i>												*			
<i>Foucault i queer teorija</i>				*			*		*	*	*	*			*
<i>Što je za mene seks</i>	*											*		*	*
<i>Evandjelje po Mariji</i>				*		*	*	*		*	*	*		*	*
<i>U svojem dvorištu</i>												*			
<i>Do isteka zaliha</i>				*	*						*	*			*
<i>Posudi mi smajl</i>				*					*		*	*			
<i>Naranče nisu jedino voće</i>	*		*	*				*	*	*	*	*	*	*	*
<i>Hetero um i drugi eseji</i>															
<i>Moja ti</i>															
<i>Put u ProšTRANStvo: transrodnost, transeksualnost, rodna nenormativnost</i>															

NASLOV	Bol	Dugi rat	Dugopolje	Hvar	Imotski	Jelsa	Kaštela	Komiža	Omiš	Pučišća	Solin	Split	Trilj	Trogir	Vrgorac
<i>Pristojan život: lezbjske kratke priče s prostora Ex-Yu</i>															

Druga metoda koja je korištena u radu je intervju s voditeljicama Odjela za nabavu građe u knjižnici. Pozivajući se na Evansa, Saponaro i Johnson te mnoge druge autore primjećujemo kako ključnu ulogu u procesu razvoja kvalitetne zbirke imaju upravo knjižničari. Dobro poznavanje okoline, te svijest o važnosti knjižničnih zbirki kao onih koje promoviraju teme koje naposljetku dovode do liberalnog društva odlike su profesionalnog knjižničara.

Protokol za intervju se sastoji od deset pitanja kojima je cilj bio ispitati način organizacije procesa nabave, kojim se smjernicama knjižničari vode, provjeravaju li zadovoljstvo korisnika zbirka, mogu li direktno sudjelovati u nabavi vlastitim sugestijama te kakav je trenutačno stanje u smislu zbirki s queer literaturom.

Prvi intervju proveden je 23. veljače 2016. godine u uredu voditeljice Odjela nabave u Gradskoj knjižnici Juraj Šižgorić u Šibeniku. Razgovor je prošao opušteno, profesionalno i s dozom velikog broja primjera na osnovi iskustva sugovornice. Na prvo, uvodno pitanje o organizaciji odjela za nabavu u knjižnici odgovara kako je prijašnji ustroj bolje funkcionirao. Kada govori o boljem ustroju misli na onaj u kojem je ona kao odgovorna za nabavu građe bila u neprestanom kontaktu s korisnicima, odnosno za infopultom. Sada radi poslove nabave i obrade građe, nije u kontaktu s korisnicima te navodi kako je to za razvoj zbirke dosta problematično i štetno. Također, kritizira suvremeno knjižničarstvo te smatra da su osobe koje su završile kombinaciju društvenih i humanističkih znanosti najkompetentnije za razvoj zbirki. Pomagala, odnosno izvore koje koristi prilikom nabave su najčešće promotivni materijali o novoj građi od strane nakladnika te svakodnevno praćenje noviteta, kulture, zabave i sporta. Kolegica iz Zadra navodi kako oni pri odabiru građe koriste: mrežne stranice iz područja nakladništva i portale vezani uz knjigu i kulturu općenito. Također, recenzije u novinama, časopisima, radio i TV-emisijama. Tu su i katalozi i promotivni materijali izdavača i ogledni primjerci novih naslova.

Načelo i kriterij za selekciju građe njezina je kvaliteta. Na pitanje provjerava li knjižnica zadovoljstvo svojih korisnika zbirka knjižničarka navodi da se povratna informacija jedino ostvaruje licem u lice, u svakodnevnoj praksi. Uz navođenje nekih suvremenijih metoda

odgovara da ih ne koriste. Korisnicima pružaju mogućnost sudjelovanja u izgradnji fonda i to s pomoću kutije sa željama koja se nalazi na vidljivom mjestu u knjižnici. Sugovornica smatra da potrebe queer korisnika treba uzeti u obzir jer se korisnike ne smije diskriminirati, dapače, ako je u manjinskoj skupini treba mu pomoći kako bi se što brže snašao. Knjižničarka digresijom spominje zasebnu Zbirku za Rome u okviru knjižničnog fonda. Također, navodi da knjižnica nabavlja queer literaturu u onoj mjeri koliko je dostupna na tržištu. U okviru knjižnice ne postoji zasebna queer zbirka niti postoji neka specifičnost prilikom obrade ili smještaja građe te do sada nisu imali suradnju s udrugama u kontekstu izgradnje zbirki. Tablica koja pokazuje rezultate opravda navode knjižničarke jer Knjižnica s 80 % pokriva naslove koji su navedeni u *core* listi. Pozornost se može skrenuti na ulogu Gradske knjižnice u Šibeniku kao matične knjižnice, koja svojim podružnicama pomaže jačati njihove zbirke. Ne trebamo zaboraviti da su i manja mjesta puna različitosti ali i predrasuda, te odrastanje u takvoj sredini često zna biti problematično gdje knjižnica treba odigrati svoju ulogu kao sigurnog i liberalnog jer je nerijetko jedini izvor gdje se mogu pronaći kvalitetne informacije.

Intervju sa voditeljicom Odjela za nabavu i obradu, proveden je 22. veljače u Gradskoj knjižnici Zadar. Nabava u GKZD centralizirana je. Nabava za Središnju knjižnicu, sve ogranke i oba bibliobusa obavlja se u Odjelu nabave Središnje knjižnice. Navodi da se realizira timski, odnosno u suradnji Odjela nabave sa svim stručnim kolegama. Četiri su modela nabave: kupnja, dar, zamjena i otkup Ministarstva kulture. Kupnja je najvažniji oblik nabave jer se kupnjom organizirano i planirano izgrađuje fond Knjižnice. Kriteriji za odabir građe sublimirani su u Smjernicama za nabavu koje se nalaze na mrežnim stranice Knjižnice. Zadovoljstvo korisnika provjerava se neposrednim kontaktom u svakodnevnom radu s korisnicima. Navodi kako kolega i ona u nabavi rade pola radnog vremena, a drugi dio kao informatori s korisnicima na Odjelu za odrasle te su tako u direktnom kontaktu s korisnicima i njihovim željama, zahtjevima i potrebama. Za nabavu građe za ostale odjele i ogranke uvijek kontaktiraju kolege koji rade s korisnicima tih odjela. Kao što je i voditeljica navela, svakodnevnicama s korisnicima, poznavanje njihovih potreba najvažnije je u procesu nabave a konačno i pri izgradnji kvalitetnog fonda. Uvažavaju sve želje korisnika te navodi da naslove koje nemaju u fondu a korisnici pokažu interes ulaze u dizertatu te ih se nastoji nabaviti. Oko stava trebaju li knjižnice oslušivati potrebe queer zajednice odgovara da je cilj njih kao knjižničara približiti informacije, znanje i kulturu svim korisnicima i prilikom odabira građe uzimaju u obzir potrebe svih korisnika bez obzira na dob, spol, rasnu ili nacionalnu pripadnost, vjersko ili političko uvjerenje. Stav knjižnice o queer literaturu odnosno zbirkama objašnjava kroz zadaće knjižnice, da svoje zbirke

profilira prema lokalnoj zajednici u kojoj djeluje, kako je navedeno u Smjernicama. Nastoji se udovoljiti svim korisničkim skupinama. Također nabavlja queer literaturu kao i svu stručnu i znanstveno-popularnu literaturu. Takva građa nije izdvojena nego je prema UDK klasifikaciji uvrštena u fond te se suradnja s udrugama ne ostvaruje. U sva tri razgovora sugovornice napominju kako očekuju da se udruge jave njima iz čega se može iščitati mala zatvorenost ali i nepredviđeni trenutak u kojem knjižnica može biti inicijator ideja i promjena te svojim korisnicima pruža sigurnost u branjenju njihovih prava.

Posljednji intervju proveden je s voditeljicom Odjela nabave, obrade i zaštite knjižnične građe u Gradskoj knjižnici Marka Marulića u Splitu. Knjižnica nabavlja koordinirano tako da svaki voditelj svog odjela šalje popis željene literature. Dakle, voditeljica koordinira cjelokupni proces nabave, obrade i zaštite te nije vezana uz korisnike. Iz razgovora s trima voditeljicama zaključuje se da je prilikom odabira građe neupitna važnost sudjelovanja korisnika na što su voditeljicu u Splitu i Šibeniku uskraćene. Postavlja se pitanje u kolikoj je mjeri onda uopće moguće kvalitetno izgrađivati zbirku u skladu s zadaćama knjižnice i potrebama njezinih korisnika? Pomagala koja se koriste prilikom nabave katalogi su nakladnika. Načela i kriteriji kojima se vode ona su iz Smjernica te je njihova knjižnica izradila vlastite smjernice u skladu sa svojom misijom i poslanjem. Na pitanje na koji način provjeravaju zadovoljstvo korisnika svojim zbirkama odgovara da se povratna informacija ostvaruje licem u lice u neposrednom kontaktu s korisnicima. Također, korisnici imaju mogućnost knjižničarima predlagati naslove koje bi htjeli da budu na policama njihove knjižnice. Stav knjižničarke, odnosno knjižnice o queer literaturi jednak je kao i prema svakoj drugoj, queer korisnike smatra jednakopravnima u okviru zajednice. Knjižnica nabavlja građu takve tematike, nema posebnu zbirku te kao i u Zadru i Šibeniku ne ostvaruje suradnju s udrugama. Poziv na suradnju je otvoren, ali knjižnica očekuje da udruge budu te koje će napraviti prvi korak.

Pregledom rezultata dobili smo uvid o zastupljenosti queer literature u narodnim knjižnicama u Zadarskoj, Šibensko-kninskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji. Prilikom provedbe istraživanja uočava se da neke knjižnice i dalje nemaju online kataloge čime smanjuju mogućnost slobodnog protoka informacija u svojoj zajednici. Također, nailazilo se na probleme prilikom pretraživanja jer narodne knjižnice u Hrvatskoj nisu povezane u smislu zajedničkih kataloga. Pretraživalo se u okviru tri sustava: CROLIST, VERO – što je novi eferberizirani skupni katalog te Metelwin preko mrežnog sučelja *Digitalne knjižnice i čitaonice*. Takvo stanje otežava istraživanje jer se puno vremena gubi na pronalazak pojedinih online kataloga knjižnica, ali i identifikaciju određenih naslova unutar kataloga.

Nadalje, može se zaključiti da matične županijske knjižnice relativno odgovaraju na potrebe queer zajednice u smislu zastupljenosti queer građe na osnovi dobivenih rezultata: Gradska knjižnica Zadar i Gradska knjižnica Jurja Šižgorića u Šibeniku pokrivaju 80 % naslova dok Gradska knjižnica Marka Marulića u Splitu pokriva 60 % naslova. Problematične su knjižnice u manjim mjestima, koje zbog nedovoljno sredstava, prostora ali i znanja, nemaju odgovarajuću zbirku queer literature. Pozornost treba usmjeriti upravo na njih jer u takvim sredinama knjižnice nerijetko predstavljaju jedina mjesta u kojima korisnici dolaze do potrebnih informacija.

Kontrolna lista ovog istraživanja svakako nije i ne treba biti jedina smjernica prilikom izgradnje queer zbirke te postoji potreba za queer bibliografijom koja bi dala stručniji i ozbiljniji okvir kojim bi se vrednovao fond knjižnica. Prilikom intervjua s Voditeljicom odjela za nabavu u Knjižnici u Splitu dolazi se do saznanja da je bibliografija s takvom tematikom u nastajanju, odnosno u procesu tiskanja. Buduća istraživanja o vrednovanju queer zbirke u narodnim knjižnicama svakako treba konzultirati navedenu bibliografiju.

U razgovoru s knjižničarkama stekao se dojam da knjižnice ne zanemaruju potrebe svojih queer korisnika, nabavljaju građu s takvom tematikom no uočava se problem nedovoljne suradnje i komunikacije između udruga i knjižnice. Knjižnice očekuju da se udruge obrate njima te je pretpostavka da udruge to isto očekuju od njih. Knjižnice se trebaju prepoznati kao nositeljice promjena koje mogu biti inicijatorice u smislu ostvarivanja suradnje s ciljem razvijanja kvalitetnih zbirki.

6. ZAKLJUČAK

Promišljanja o zaključcima istraživanja možemo započeti prvom rečenicom ovog diplomskog rada da *stvaralačko sudjelovanje građana i razvitak demokracije ovise o zadovoljavajućem obrazovanju te slobodnom i neograničenom pristupu znanju, misli, kulturi i*

*obavijestima*⁸³. Upravo ta rečenica stvara osnovu na kojoj počiva cijeli rad – da se narodne knjižnice zasnivaju na jednakosti pristupa svima, bez obzira na dob, rasu, spol, vjeru, nacionalnost, jezik ili društveni položaj. Iako se u prethodno navedenoj rečenici ne spominje, smatra se da bi se u tu definiciju bilo potrebno uključiti i segment roda zato što članovi LGBT zajednica nailaze na niz problema prilikom dolaska do informacija zbog njihove rodne (ne)opredijeljenosti. Narodna knjižnica povećava emancipiranost i osviještenost društva, odnosno stvara okruženje zdravog liberalnog društva. Upravo narodne knjižnice svojim poslanjem mogu biti uporište iz koje će queer zajednica aktualizirati svoja prava; gdje će se brisati negativni stereotipi te jačati tolerancija u društvu.

Queer i knjižnice u suštini imaju zajednički nazivnik jer propituju postavljene društvene norme te stvaraju okruženje u okviru kojih nadilaze zatvorene kutije oslušivanjem potreba zajednica.

Profesionalna i osobna obaveza knjižničara je da proaktivno, nepristrano i pravedno pristupaju izgradnji fonda jer je naša profesionalna odgovornost da stavimo po strani osobne predrasude i strahove. Onda kada budemo mogli iskreno reći da gledamo na potrebe LGBT osoba otvoreno i prijateljski, kako u radu tako i osobno, možemo biti ponosni na svoj rad i na sebe.

Metodom usporedbe dolazimo do zaključka da je zastupljenost queer literature u odnosu na *core* listu u narodnim knjižnicama u Splitsko-dalmatinskoj, Šibensko-kninskoj i Zadarskoj župani ipak nedostatna. Iako su matične knjižnice ostvarile visoki postotak zastupljenosti problem stvaraju knjižnice u malim sredinama. Ni jedna knjižnica nije apsolutno zanemarila građu s queer tematikom što upućuje da postoji interes za izgradnju takvih zbirki, no zbog nedovoljno sredstava, prostora ali i znanja ostvaruju niske rezultate. Također, veća pokrivenost ostvarena je na području beletristike što je i logično s obzirom na ulogu knjižnica. U komunikaciji s ekspertima iz queer područja saznajemo kako je broj prevedenih djela nedostatan. Ostvarena suradnja između udruga i knjižnica može pomoći pri dobivanju informacija o novim naslovima iz područja beletristike ali i teorije. Takvim odnosom profitiraju svi, od korisnika i knjižnice pa do nakladnika kojima bi knjižnice mogle sugerirati koje je naslove potrebno prevesti.

Također, iako se eksplicitno ne spominje u radu, svrha ovoga diplomskog rada je i odgovor na pitanje trebaju li knjižnice stvarati posebne zbirke s queer tematikom ili je bolja opcija

⁸³Usp. UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice, URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (05-01-2016)

integriranost u opći fond knjižnice. Iščitavanjem literature, analizom primjera te samim rezultatima istraživanja dolazimo do zaključka da je za odgovor potrebno proširiti istraživanje, odnosno usmjeriti ga na istraživanje potreba queer zajednice. Kvalitativnim metodama, poput intervjua ili fokus grupa s korisnicima nehetero orijentacije možemo saznati kakav je njihov stav o tom pitanju. Integriranost građe u opći fond knjižnice može uzrokovati nevidljivost takve građe dok, s druge strane, fizički odvojena zbirka može dovesti do nekorištenja građe zbog osobne nelagode korisnika. Osjetljivost problema te okruženje koje je nerijetko neliberalno u smislu omogućavanja prava queer zajednici može odgurnuti osobu da koristi zbirku. Istraživanjem zajednice možemo doći do zajedničkog rješenja oko ovog pitanja jer je svaka zajednica specifična i heterogena u svojim karakteristikama. Otvoren dijalog i suradnja narodnih knjižnica i udruga ključ je uspjeha za razvoj kvalitetnih zbirki, a naposljetku i stvaranja liberalnog društva koji teži jačanju tolerancije, napretku i razvoju.

7. LITERATURA

2008 Community Center Survey Report Assessing the Capacity and Programs of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Community Centers, URL: <https://www.lgbtmap.org/file/2008-lgbt-community-center-survey-report.pdf> (10-01-2016)

Aleksić, Ana. Poslovna etika – element uspješnog poslovanja. // Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 5 (2007), URL: <http://web.efzg.hr/dok/OIM/Poslovna%20etika.pdf> (15-02-2016)

American Library Association, URL: <http://www.ala.org/acrl/issues/infolit/intro> (22-02-2016)

Burroughs, S. W. Queer. Naknada Ljevak: Zagreb, 2011.

Čale Feldman, L. Judith Butler – nevolje s izvedbom // Frakcija 13, 12 (1999)

Dean, C. The Productive Hypothesis: Foucault, Gender, and the History of Sexuality // History and Theory 33 (1994)

Downey, Jennifer. Public library collection development issues regarding the information needs of glbt patrons. // Progressive Librarian 25

Ed, Michael Warner. Fear of a queer planet queer politics and social theory. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1997

Etički kodeks Hrvatskog knjižničarskog društva, URL: http://www.hkdrustvo.hr/hr/eticki_kodeks/ (11-02-2016)

Evans, Edward G.; Saponaro, Margaret Zarnosky. Developing library and information center collections: fifth edition. Westport, Connecticut; London: Libraries Unlimited, 2005.

Habermas, J. Filozofski diskurs moderne, Zagreb: Globus, 1988.

Halberstam, J. An audio overview of queer theory in English and Turkish by Jack Halberstam, URL: <https://archive.org/details/HalberstamQueerTheory-AnkaraTurkey> (12-02-2016)

Hankle, Michael D. The Handbook of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Public

Hart, G. and Mfazo, N. Places for all? Cape Town's public library services to gays and lesbians // South African Journal of Libraries & Information Science 76, 2 (2010)

Hart, Genevieve. A study of public library services to gays and lesbians. // Cape Librarian, 2011. URL: https://www.westerncape.gov.za/text/2011/6/6_ma2011_studyofpubliclibrarytogaysandlesbians_10-11.pdf (20-01-2016)

IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice: drugo hrvatsko izdanje. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

Jagose, Annamarie Queer theory an introduction. New York: New York University Press, 1996.

Johnson, Peggy. *Fundamental of collection development and managment*. Chicago: American library assooiation, 2004.

Kašić, Biljana. *Javni identiteti: nelagode oko konstitucije subjekta* // *Treća* 1,1 (1998)

Kelly, Metthew. *Assessing the relative value of domain knowledge for civil societ'y libraries: the role of core collections*. LIDA: Assesing libraries and library users and use, URL: <http://ozk.unizd.hr/proceedings/index.php/lida/article/view/127> (22-02-2016)

Kranich, Nancy. *Libraries:The information Commons of Civil Society.*, URL: http://dlc.dlib.indiana.edu/dlc/bitstream/handle/10535/4085/adingman_Libraries,_Civil_Society_and_the_public_sphere.pdf?sequence=1 (22-02-2016)

LGBTQ Users, URL: <http://www.ifla.org/about-lgbtq> (15-05-2016)

Magdić Blanka, *Civilni aktivizam studenata diplomskih studija društvenih fakulteta*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2015 (diplomski rad)

Mason, Edwar A. *Sharing the Secret*. // *Comminity Mental Health Journal* 18, 4 (1982)

Moderna vremena. URL: <http://www.mvinfo.hr/knjiga/7826/queer> (06-01-2016)

Nisonger, Thomas E. *Use of the Checklist Method for Content Evaluation of Full-text Databases: An Investigation of Two Databases Based on Citations from Two Journals*. URL: <https://journals.ala.org/lrts/article/view/5090/6178>

Oxford Dictionaries. URL:

http://www.oxforddictionaries.com/definition/american_english/igbtq (25-01-2016)

Oxford English Dictionary. London: Oxford University Press. 2014.

Peić- Čaldarević, D. *Teorijski aspekti historije žena i ženskih studija* // *Radovi Zavod za hrvatsku povijest* 29, (1996)

Petr Balog, Kornelija; Bugarski, Marija. *Vrednovanje zbirke visokoškolske knjižnice pomoću metode usporedbe (check-list method) s popisima ispitne literature*. // *Libellaruim* 7, 2(2014)

Pikić, Aleksandra. *Alternativne knjižnice u Zagrebu*. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 49, 1 (2006)

Queer teorija: otpor u jeziku, bitka u tijelu, URL: <http://www.zagreb-pride.net/web/images/stories/dokumenti/queer.pdf> (25-11-2015)

REFERENDUM, URL: <http://www.izbori.hr/2013Referendum/rezult/rezultati.html> (13-02-2016)

Schrade, Alvin M. *Challenging Silence, Challenging Censorship, Building Resilience: LGBTQ Services and collections in public, school and post-secondary libraries*. // *Feliciter* 55, 3(2009)
SEE Q mreža. URL: <http://www.lori.hr/aktivizam/seeq-mreza> (08-01-2016)

Seligman, A. B. *The Idea of Civil Society*. New Jersey: Princeton University Press: 1992 .

Spargo, T. *Foucault i queer teorija*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2001.

Stringer-Stanback, Kynita. *Young Adult Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Questioning (LGBTQ) Non-Fiction Collections and Countywide Anti-Discrimination Policies*. // *Urban Library Journal* 17, 1 (2011)

Šuvaković, Miško *Izvođenje rodnih identiteta* // *Tvrđa* ½ (2006)

The Glasgow Declaration on Libraries, Information Services and Intellectual Freedom, URL: <http://www.ifla.org/publications/the-glasgow-declaration-on-libraries-information-services-and-intellectual-freedom> (10-02-2016)

Third Idaho Joy of Sex Challenge Successful. // *American libraries*, 2008.

UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice, URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (05-01-2016)

Žegura, I. *Drugačiji oblici partnerskih zajednica – psihološki aspekti LGBT partnerstva i roditeljstva. Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva*. Zagreb: Hrvatsko psihološko društvo; Jastrebarsko : Naklada Slap, 2014

Župan, Dinko. *Foucaultova teorija moći i kritika pojma rod* // *Časopis za suvremenu povijest* 41, 1 (2009)

8. IZVORI

ACADEMIA, URL: <http://ceu.academia.edu/KatjaKahlina> (12-02-2016)

Amir Hodžić, URL: <http://www.policy.hu/hodzic/zivotopis.htm> (12-02-2016)

LINKEDIN, URL: https://www.linkedin.com/in/iva-tome%C4%8Di%C4%87-9556a3a?trk=seokp-title_posts_secondary_cluster_res_author_name (12-02-2016)

MIXCLOUD, URL: <https://www.mixcloud.com/femkanje/037-femkanje-go%C5%A1%C4%87a-gabrijela-ivanov-gabe-11122013/> (12-02-2016)

VOX FEMINAE, URL: <http://www.voxfeminae.net/info-baza/umjetnice/knjizevnost/item/7103-antonela-marusic-nora-verde> (12-02-2016)

Queer literature in public libraries

Abstract

This study deals with the representation of queer literature in public libraries and the goal is to examine the extent to queer literature represented in the collections of the Public Library in Zadar, Public Library Marko Marulić in Split and the Public Library Juraj Šižgorić in Šibenik .

The study raises theoretical and conceptual framework in which it defines basic concepts and explains the queer theory and practice. Furthermore, it provides an overview of the literature on previous research in this field and presents the legal and technical frameworks through which builds tolerance in society through the prism of creating collections in public libraries. The methods used are checklist method based on the core literature composed of experts in this area, observation and an interview with the Head of Department for acquisition of the library. The results show that the presence is insufficient.

Keywords: queer theory, collection building, evaluation of collections, checklist method, Public Library in Zadar, Public Library Marko Marulić in Split, Public Library Juraj Šižgorić in Šibenik .

9. PRILOZI

PRILOG 1 – zamolba ekspertima

Poštovani,

ja sam Zrinka Džoić, absolventica sam na Odjelu informacijskih znanosti Sveučilišta u Zadru. Pišem diplomski rad na temu: Queer literatura u narodnim knjižnicama (pod mentorstvom doc.dr. sc. Nives Tomašević i doc.dr.sc. Martine Dragija Ivanović) te mi Vaše znanje i iskustvo u području queer aktivizma, teorije i kulture uvelike može pomoći pri realizaciji istraživanja. Ukoliko ste voljni sudjelovati molila bi Vas da mi pošaljete popis sa dvadeset ili više naslova za koje smatrate da bi trebali stajati na policama narodnih knjižnica u Hrvatskoj.

Naime, prema Vašem zajedničkom popisu naslova, odnosno kontrolnoj listi, ispitat ću zastupljenost istih u narodnim knjižnicama Splitsko-dalmatinske, Šibensko-kninske i Zadarske županije.

Pravo na pristup informacijama pravo je svih nas neovisno o našim različitostima te bi ovim istraživanjem htjela ukazati na nužnost queer zbirke u narodnim knjižnicama.

Ako nisam bila jasna, slobodno me kontaktirajte za dodatna pitanja.

Nadam se Vašem pozitivnom odgovoru.

Srdačno,

Zrinka Džoić

PRILOG 2 - protokol za intervju

1. Kako je organiziran Odjel nabave u knjižnici, odnosno, možete li ukratko objasniti proces nabave?
2. Koja pomagala odnosno izvore koristite prilikom nabave građe?
3. Kako selektirate građu? Po kojim načelima/kriterijima?
4. Provjeravate/evaluirate li i kako zadovoljstvo korisnika knjižničnim zbirkama odnosno cjelokupnim fondom?
5. Pružate li korisnicima mogućnost da izrazi vlastite želje u smislu nabave građe u knjižnici i na koji način?
6. Smatrate li da knjižnice trebaju uzeti u obzir potrebe queer/LGBTQ korisnika prilikom odabira materijala?
7. Kakav je stav knjižnice o queer/LGBT literaturi,
8. Nabavlja li knjižnica građu s queer/LGBTQ tematikom?
9. Postoji li zbirka ili građa s queer tematikom, ima li posebnosti kod stručne obrade (predmetnice) i smještanja građe?
10. Ostvarujete li suradnju s LGBTQ udrugama u kontekstu izgradnje zbirke takove tematike?